

GRADISOV VESTNIK

15/10

GLASILO KOLEKTIVA PODJETJA »GRADIS«

Ob petnajstletnici

Prvi večji objekt, ki ga je l. 1945 gradil »Gradis«, je bil most čez Soro v Medvodah. Naključje je naneslo, da smo letos v neposredni bližini zgradili že drugi most čez Soro. Vmes pa so tovarne, elektrarne, palače, ceste, mostovi in spet tovarne. Vmes je tudi petnajst let življenja našega kolektiva, petnajst let njegove notranje graditve in organizacije, petnajst let naporega dela, težav in problemov, pa tudi petnajst let uspehov. Iz ljudi, ki so preostali iz predvojnih in okupatorjevih podjetij ter iz ljudi,

tralizirati«. Ne enkrat so razni činitelji, ki imajo le preveč čisto pred očmi samo ozke lokalne interese, skušali odcepiti in osamosvojiti to ali ono enoto. Pri tem pa se niso vpraševali, ali bo potem podjetje sploh še lahko izvrševalo svoje naloge. Toda vedno so se našle ravno v prizadetih enotah sile, ki so nastopile proti takim težnjam. Bodi že kakor koli, eno namreč drži: obstoj slehernega družbenega reda je pogojen s tem, ali pospešuje razvoj proizvodnih sil ali ne — in tu socializem ni izjema. Na drugi strani pa

»Gradis« je velik kolektiv s številnimi enotami širom republike. Visoko je razvita kolektivna zavest kolektivov teh enot. Prav tako se bo sčasoma razvila kolektivna zavest kolektivov ekonomskih enot, ki jih sedaj ustanovljamo. In prav je tako. Želimo pa, da bi ti kolektivi imeli včasih malo več razumevanja za potrebe drugih enot. Naša moč je ravno v tem, ker nas je mnogo, ker lahko pomagamo drug drugemu, ker tako najbolje izkoriščamo proizvodna sredstva. Sistem nagrajevanja, ki ga razvijamo, sicer

kolo, tega tudi brezhibno vozil. Vsak je v začetku ne enkrat samkrat padel, pa ni rekel, da je kolo zanič. Tako je tudi s temi stroji. Četudi je v začetku mogoče učinek s strojem celo manjši, je treba njegovo uporabo osvojiti, potem bo šele koristen. Ni se bati za normo ali čas: »kaj bomo pa mi delali?« Dela ne bo zmanjkalo! Gradbeništvo mora iz tega, kar je danes, postati industrija. Gradbeni delavec mora biti enak industrijskemu. Če dela pod težimi pogoji, mora biti zato odškodovan. Mora pa biti produktivnost njegovega dela enaka produktivnosti industrijskega delavca. Zato šole in tečajji, zato študijska potovanja v inozemstvo, zato izobraževalni center in končno naša »Gradisova« industrijska šola.

Se mnogo naših ljudi živi po barakah, mnogo družin naših delavcev živi po zasilnih stanovanjih ali pa sploh nima stanovanja. Če si danes mlad človek našega kolektiva ustvari družino, nima skoraj nobene upanja, da bo kmalu dobil stanovanje. Ogromna sredstva so potrebna, da bi vse naše delavce nastanili v človeka vrednih domovih in hotelih in da bi vse njihove družine vselili v primerna stanovanja. Zadnja leta je bilo precej narejenega. Zgrajeni so trije delavski domovi, zgrajenih je skoraj sto stanovanj. V gradnji so novi domovi in nova stanovanja. In vendar je vse to še premalo. Tudi zato je treba razvijati produktivnost našega dela, da bomo ustvarili sredstva, ki so za to potrebna.

Se mnogo je želja, ki jih imamo ob petnajstletnici našega podjetja. Nekatere so velike, skoraj neizpolnjive. In vendar, če pogledamo nazaj, kaj vse je bilo v petnajstih letih narejenega in kakšni so uspehi kolektiva v njegovi izgradnji, potem upravičeno lahko upamo, da bomo tudi te in druge težave končno le premagali.

Vsem članom kolektiva pa »Gradisov vestnik« iskreno čestita k našemu prazniku.

Ing. Jože Uršič

VELIKI PRAZNIK

29. november! Naš veliki praznik! Praznik, ki se ga radujejo vsi narodi Jugoslavije, vse naše deloone ljudstvo. Praznik, ko se je med grmenjem topov in treskanjem letalskih bomb začelo v Jajcu zgodovinsko 11. zasedanje AVNOJ leta 1943. In praznik, ko je bila pred 15 leti — 29. novembra 1945 v popoldanskih urah v Ljudski skupščini v Beogradu rojena Federativna ljudska republika Jugoslavije.

Danes, ko se ob 15-letnici naše mlade države s ponosom oziramo na prehojeno pot, naj delja proa zahvala našemu deloonemu človeku. Tistemu, ki se je že leta 1941 ob vdoru fašističnih hord k nam brez pomisleka odzval borbenemu klicu Partije in zagrabil za orožje. In tudi tistemu, ki je leta 1945 požrtvovalno zagrabil za kramp in lopato ter začel dvigati iz ruševin tovarne, hidroelektrarne, ceste, mostove, stanovanjske zgradbe...

Danes, po 15 letih, se lahko res s ponosom ozremo nazaj. Pred vojno je bila Jugoslavija polkolonialna država, igračka velikih sil, izkoriščana od vseh strani. Delavec je bil prepuščen na milost in nemilost kapitalistu. Izvažali smo samo naše prirodno bogastvo — rudnine, les, nekaj poljskih pridelkov. Danes izvažamo v vse kontinente. Izvažamo proizvode visokokvalificiranega dela — tovarne, stroje, telefonske centrale, čezoceanske ladje, kinoprojektorje, fino pohištvo. V tujini gradimo orjaške hidroelektrarne. V tujino prodajamo danes celo naše licenče.

Danes uživa naša država v svetu velik ugled. Oči vsega deloonega proletariata so uprte v Jugoslavijo, kjer so delavci lastniki vseh tovarn, kjer deloone človek upravlja s svojo tovarno. Samoupravljanje je prodrlo do slehernega državljana, vsak človek pri nas lahko že opliva na tok razvoja.

Toda danes naš pogled ni samo s ponosom uprt v preteklost, na teh 15 let razvoja, na pot, ki smo jo prehodili, ki je bila polna težav, a je že rodila bogate sadove. Danes je naš pogled uprt tudi v prihodnost. Vse bolj in bolj narašča pri nas delovna storilnost. To je pot, po kateri moramo kreniti v prihodnost — tega se vsi zavedamo. Delati moramo še bolj, hitreje in več. Stroj mora še bolj priti do veljave. Potrebujemo še veliko raznoorstnega blaga, strojev, stanovanj, ladij, avtomobilov... Vse to bomo ustvarili. V to ne doimimo. Tako, kot smo v teh kratkih 15 letih ustvarili tisoče orjaških tovarn iz nič. Zaupamo v svoje uspehe, ker zaupamo v našega deloonega človeka, ker zaupamo sami vase. In ker nas vodi Zveza komunistov Jugoslavije s tovarišem Titom na čelu.

Direktor podjetja, inž. Hugo Keržan

Sedanji predsednik DS, tov. Martin Zajšek

Tehnični direktor, inž. Jože Uršič

ki so prišli iz raznih strani, je zrasel močan kolektiv, ki ga veže čvrsta kolektivna zavest.

»Gradis« predstavlja dobro petino vsega slovenskega gradbeništva in je bil ves čas daleč največji gradbeni kolektiv v Sloveniji. Vanj so bile ves čas uprte oči vse naše javnosti. Mnogi poklicani in nepoklicani so nas kritizirali in nam dajali razne koristne in nekoristne nasvete. Le malo pa jih je, ki bi se poglobili v probleme gradbeništva in »Gradisa«, pa nas grajali, če smo zaslužili, a tudi pomagali, če je bilo potrebno.

Marsikomu se je zdel »Gradis« prevelik, pa so ga skušali »decen-

je za uspešen razvoj in napredek potrebna koncentracija sil. To dokazuje »Gradisov« primer. Ni naključje, da je proizvodnost dela v gradbeništvu v »Gradisu« največja in da je podjetje bilo poklicano k sodelovanju pri vseh najvažnejših gradbenih nalogah pri nas. Ni naključje, da je večina kadrov v gradbeni operativi ali v državni upravi pri nas šla skozi »Gradis« in da je v tem kolektivu nabirala svoje izkušnje, ki jih zdaj uspešno uporablja. Ni naključje, da so skoraj vse najvažnejše novosti v gradbeništvu bile uvedene in preizkušene najprej v »Gradisu«.

Cesa bi si ob petnajstletnici pri nas najbolj želeli?

res da na prvi pogled vzpodbuja kolektive naših enot, da brezobzirno zasledujejo le ozko lastno korist. In vendar je prav nasprotno res! Ne more računati na pomoč in uvedenost drugega, kdor take pomoči ne daje in ni uviden, kadar je to potrebno. Na najbolj naprednih elementih v kolektivih leži odgovornost, da bodo znali razbijati take tendence.

»Gradis« je veliko podjetje in kolektiv z nad pet tisoč člani. Težko je imeti pregled čez celo podjetje, težko zlasti za nekoga, ki dela nekje na stavbi. In vendar želimo, da bi naše podjetje v resnici upravljal kolektiv sam. Želimo, da bi sleherni član kolektiva po svojih močeh in sposobnostih sodeloval pri tem upravljanju. Razen centralnih organov je treba razvijati organe uprave organizacijskih enot in začeti uvajati organe upravljanja po ekonomskih enotah. Treba je decentralizirati vse, kar se da brez škode decentralizirati. Treba je dati nižjim organom upravljanja materialno bazo. Mislim, da smo na dobri poti k temu, vendar je tu potrebno še zelo veliko dela.

Mi moremo praktično razvijati in povečati proizvod našega kolektiva samo s kolektivom, ki ga imamo. Na bistveno povečanje števila zaposlenih ne moremo računati. Ze danes je skoraj polovica članov našega kolektiva iz drugih republik. Mi smo hvaležni tem tovarišem, ki so nam prišli na pomoč. Mi želimo, da se še bolj živijo v naš kolektiv in da pri nas ostanejo. Toda, tudi v teh republikah se razvija industrija, tudi tam bo kmalu zmanjkalo rezervne delovne sile. Rešitev je torej v mehanizaciji.

Mehanizacijo pa je treba seveda kupiti in v zadnjem času delamo velike korake v tem smislu. Vendar moramo na žalost ugotoviti, da marsikateri stroj le s težavo uvajamo. Spomnimo se, kako je bilo z ročnimi skreperji. Prav tako je danes s stroji za ometavanje, z različnimi stroji za želožokrivce itd. Dasi tako manjka kvalificiranih delavcev, nam ti stroji čisto leže neizkoriščeni, ker jih nekateri nočejo uporabljati. Saj poskusijo, pa če takoj ne gre, pravijo da je stroj zanič. Še nihče ni prvič, ko je sedel na

Prvi predsednik Delavskega sveta, tov. France Rakef

Predsednik UO ing. Branko Vasle

Maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito na avtomobilski cesti »Bratstva in enotnosti«

OB PETNAJSTLETNICI PODJETJA IN DESETLETNICI DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA TER OB DNEVU REPUBLIKE CESTITAMO VSEM ČLANOM KOLEKTIVA

Delavski svet in upravni odbor podjetja, vodstvo podjetja sindikalni odbor in uredništvo »Gradisovega vestnika«

S konference ZK Gradisa — Zasedanje osrednjega delavskega sveta

Ob 10. obletnici delavskega samoupravljanja

21. oktobra ob pol enajsti uri so se vsem članom našega kolektiva na široko odprla vrata pobude v proizvodnji in sodelovanja delavcev na vseh področjih gospodarske in družbene dejavnosti. S tem dnem smo se začeli osvobajati administrativnih vezi in centralistično birokratskega upravljanja podjetja ter prešli v novo obdobje družbeno ekonomskih procesov. Upravljanje s proizvodjalnimi sredstvi je v svoje roke prevzelo 56 članov našega delavskega sveta.

Prve volitve 12. oktobra 1950:

Jože BREZOVSEK, Alfred BRAN, Franc CONTOLA, Slavko ČERNIVEC, Blaž DIMNIK, Bogomir DEBEVEC, Andrej FLAC, Ludvik GABRIJELČIČ, Emil GRGIC, Vincenc GORJUP, Avgust GOMBOC, Srečko GOLOB, Anton HORVAT, Slavko HORVAT, Ciril JERMAN, Vinko KMETIČ, ing. Hugo KERZAN, Rudolf KUSIČ, Martin KOHEK, Jože KOPRIVEC, Ivan KAMENSEK, Alojz KRALJ, Karel LIKOZAR, Karl MAKUC, ing. Borut MAISTER, Ivan MAVRIC, Anton MARTINSEK, Ivan OTIČ, Jernej PERNE, Edo PAHOR, ing. Alfred PETELIN, ing. Boris PIPAN, Valentin PORENTA, Jože RADOVEC, Jože SERAZIN, Franc SEGERNIK, Franc RAKEF, Jože SPACAL, Anton STRES, Vinko STRUC, ing. Zivko SUMER, Ivan TRILER, Vid VIDAČKOVIČ, Franc VOLF, Rudi VIDONJA, Stane VIRANT, Viljem ZRIM, Martin ZAJSEK, Jože ZUPANČIČ, Ludvik ZRNSKI, Edi ZADRAVC, Avgust ZONTAR, ing. Franc ZIVEC.

Za prvega predsednika Centralnega DS je bil izvoljen tov. Franc RAKEF, za predsednika UO pa tov. Ivan TRILER.

Od izvoljenih je bilo 44 delavcev in 12 uslužbencev. Hkrati smo tudi po naših edinicah volili obratne delavske svete in je bilo ta dan izvoljenih skupno 356 članov kolektiva, ki so prevzeli v upravljanje naše podjetje. Tako se je tudi pri nas uresničilo staro Marxovo geslo: »Tovarne delavcem«. S te zgodovinske prve seje je DS poslal Centralnemu komiteju Komunistične partije Slovenije naslednjo brzojavko:

»S prvega zasedanja DS podjetja »Gradisa«, ko prevzema naš kolektiv podjetje v svoje roke, vam pošiljamo borbene pozdrave in obljubo, da bomo z delom dokazali, da smo vredni zaupanja naše Partije in delovnih ljudi.«

In to obljubo so naši delovni kolektivi tudi častno izpolnili.

Seveda so bili to še skromni začetki na področju delavskega samoupravljanja. Vendar je bil ta začetek velikega političnega in materialnega pomena. Delavci so se dobro zavedali, da je to njihova demokratična moč in perspektiva. Kot ena izmed prvih in najvažnejših nalog DS je bila izvršitev planskih nalog.

V letu 1951 so bili naši obratni in centralni obrati DS že bolj razgibani. Začetni strah je bil premagan. To leto so delavci že obravnavali zaključni račun podjetja. Poleg tega so razpravljali še o problematiki edinic v zvezi z izvršitvijo planskih nalog in lastnih investicij. Plan je bil v letu 1951 izpolnjen s 140%. Največ težav je bilo zaradi izrabljenih strojev in strojnih naprav ter zaradi pomanjkanja delovne sile. V tem letu je

znašala realizacija 4 milijarde 580 milijonov dinarjev. Takrat so tudi Centralni obrati razširili svojo dejavnost, saj so kljub pomanjkanju orodja in strojev izvršili 112 generalnih popravil gradbenih strojev, 95 srednjih in 423 manjših reparatur. DS je zelo skrbel za standard naših delavcev. V tistem letu smo imeli že 15 dobro urejenih naselij s 3.500 posteljami, 16 obratnih menz z 2.700 abonenti ter 11 ekonomij s 556 ha površine, katerih namen je bil izboljšati prehrano naših delavcev.

Druge volitve 18. aprila 1952:

Ludvik ARČON, Srečko ARČON, Viktor BIZJAK, Alojz CEPUS, Slavko ČERNIVEC, Anton DVORSAK, Mirko ERZEN, Vladimir CADEŽ, Karel GRILC, Ivan KRALJ, Janko KOSIR, Anton KOCJAN, Ivan KAMENSEK, ing. Hugo KERZAN, Karel KRASCEK, Albert LENARDIČ, ing. Borut MAISTER, Jože MARKOČ, Nikola

MOHORA, Viljem MECKAR, Jože METLJAK, Rajmund MOV-RIN, ing. Stefan MESARIC, Stan-ko PERTOVT, Alojz PETEK, Lucijan PANGERC, Ivan PALFI, Franc RAKEF, Ivan RIBIČ, Franc ROGAN, Slavko RODE, Dragan RAIC, Vilko STAMPAR, Ivan TRILER, Martin ZAJSEK, Viljem ZRIM, Mirko ZORŽ.

Na seji dne 30. aprila 1952 so bili v Upravni odbor izvoljeni: Viktor BIZJAK, Anton DVORSAK, Jože MARKOČ, Nikola NOVAK, Ivan KRALJ, Anton KOCJAN, Alojz PETEK, Franc ROGAN, Ivan TRILER.

Za predsednika DS je bil znova izvoljen tov. Franc RAKEF, za predsednika UO pa tov. Ivan TRILER.

V tem obdobju je DS v glavnem razpravljal o sestavi tarifnega pravilnika ter pri tem že upošteval načela, naj bo delavec plačan po učinku. Ta pravilnik je bil sprejet na seji dne 31. maja 1952.

Delavci so bili razdeljeni v 10 skupin.

Ker ta pravilnik ni bil v celoti v skladu s socialističnimi načeli nagrajevanja, je prišlo do ostrih razprav med predstavniki podjetja in Republiškim odborom sindikata gradbenih delavcev, ki je zagovarjal naprednejša stališča. Na seji 12. avgusta 1952 je bila zadeva razčiščena in sprejeta so bila načela nagrajevanja, ki jih je predlagal Republiški odbor sindikatov gradbenih delavcev.

Ob nadaljnji decentralizaciji podjetja je centralni DS razpravljal o reorganizaciji podjetja. Tako je bila na sestanku 1. decembra 1952 podana široka analiza o delavskem samoupravljanju in sprejet je bil sklep o kompetencah UO podjetja in organov delavskega samoupravljanja. Ta sklep pa je kazal močne tendence centralističnega vodstva podjetja, kar je povzročilo odpor pri delavcih. Vprašanje kompetenc DS edinic in razmejitev kompetenc

med osrednjim DS in UO na eni strani ter istim organi na drugi strani je povzročalo trenje. Hkrati pa so se pojavile težnje po popolni osamosvojitvi edinic, tako da je nastalo vprašanje enotnosti podjetja. Zato je imel DS v tem obdobju težko nalogo. Rešil je vprašanje enotnosti podjetja, niso pa bile v celoti urejene pravice obratnih DS.

Realizacija v tem letu je znašala 5.774.000.000 dinarjev. V tem letu je bilo v gradnji 221 objektov, dograjenih pa je bilo 41 objektov. Delovne sile v letu 1952 ni primanjkovalo. Znižalo pa se je število neproduktivnega osebja v primerjavi z letom 1951 od 16,2% na 9,8% v letu 1952.

Na seji dne 24. aprila 1953 je bila obširna razprava o enotnosti podjetja. Za enotnost podjetja je glasovalo 86%, proti 14% (Vuzenica in Titova cesta).

Tretje volitve 30. maja 1953:

Alojz CAPUDER, Franc CEHNER, Slavko ČERNIVEC, Jože ANZUR, Martin DOMINKO, Franc DRASKOVIČ, Bogomir CADEŽ, Karl FICKO, ing. Vladimir CADEŽ, Janez DESINGER, Srečko FERLIČ, Avgust GOMBOC, Drago GERGEK, Leopold HABJAN, Lado JANZEKOVIČ, Martin KOHEK, Franc KOROSEC, Milan KOPAC, Anton KOCJAN, Ignac KENDA, Janko KOSIR, Vinko MACEK, ing. Boris PIPAN, Franc PUKSIČ, Pavel POLGER, ing. Alfred PETFLN, Franc POLAINAR, Rudi PRÉGELJ, Vinko POZAR, Franc ROGAN, Vinko ROJC, Miha STOPNIK, Franc SKRABELI, Franc SERUGA, Jože SPACAL, Vinko VAIT, Janez ZORKO, Jožef ZIZEK.

Za predsednika je bil izvoljen Anton KOCJAN.

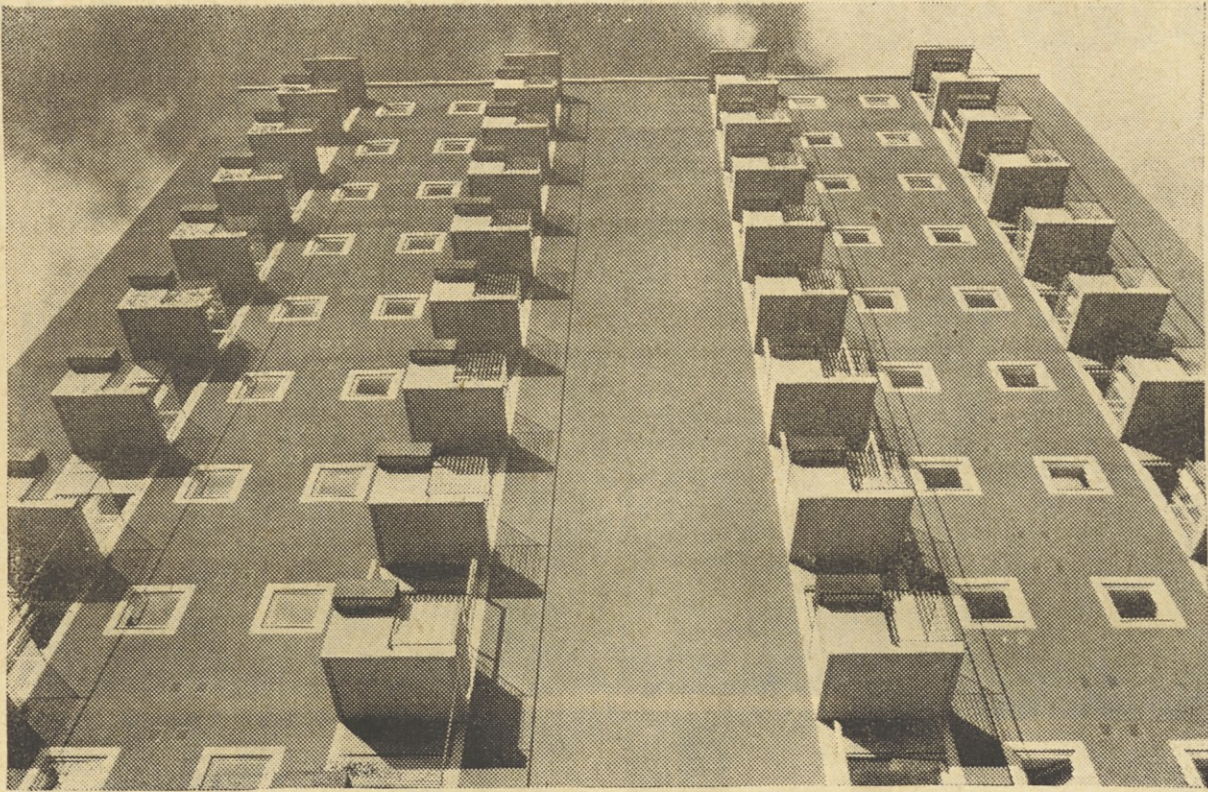
V UO pa so bili izvoljeni: Avgust GOMBOC, Bogomir CADEŽ, Jože ANZUR, Janko KOSIR, Milan KOPAC, Franc POLAJNAR, Ignac KENDA in Janez ZORKO. Za predsednika UO je bil izvoljen tov. Janko KOSIR. V tem letu je DS takoj v začetku razpravljal o notranjih organizacijskih vprašanjih.

V tem letu je bilo gospodarstvo v državi postavljeno na nove temelje. Izšla je vrsta uredb v zvezi z gospodarjenjem v odjetjih. V najkrajšem času je bilo treba kolektiv seznaniti z novim načinom gospodarjenja. Vsekakor moramo priznati, da so bili naši delavci tudi temu kos. Edinica je bila dana večja samostojnost v odločanju glede poslovanja in gospodarjenja. Na seji dne 24. februarja 1954 je DS sprejel sklep o osamosvojitvi gradbišča Vuzenica.

V gradnji smo imeli 3.131 objektov, od tega za družbeni standard 102. Realizacija je v tem letu znašala 6.050.509.000 dinarjev. Ustanovljen je bil Projektivni biro podjetja in pričeli smo z deli v Koprju. Organiziralo se je prvo gradbišče na avtocesti »Ljubljana-Zagreb«. Podjetje je bilo v tem obdobju tri mesece brez direktorja, kar je nedvomno vplivalo na sam razvoj. Poleg tega je imelo podjetje še težave s kadri, predvsem s tehničnimi osebjem in kvalificiranimi delavci.

V tem letu je bil za direktorja soglasno izvoljen tov. ing. Hugo KERZAN.

Stolpnica v Kopru — delo naših rok

(Nadaljevanje z 2. strani)

Četrte volitve 13. maja 1954: Franc ARNUS, Anton BOHINC, Marko BLEIWEIS, Albin BACAR, Anton BOHINC, Lojze CAPUDER, Stanko HORVAT, Vinko JAMA, Ignac KENDA, Ivan KRALJ, Franc KOROSEC, Franc KOKALJ, Vinko KMETIC, Henrik KIČEK, ing. Hugo KERZAN, ing. Borut MAISTER, Ivan MATJACIČ, Ivan MIKLAVC, Ivan NOVAK, Nikola NOVAK, Rudi PREGELJ, Emil PEČARC, Stefan POTRURIC, Franc RAKEF, Karel RAHNE, Dragan RAIC, Alojz SINKO, Ludvik SNAJDER, Vinko STRUC, ing. Alojz STOK, Ignac SUSTERSIČ, Franc SKRABEL, Vladimir SRAMEE, Ivan TRILER, Maks URBANIJA, Franc VOVK, Vinko VAJT, Viljem ZRIM, Berto ZUPANČIČ, Martin ZAJSEK.

V UO so bili izvoljeni: Lojze CAPADUR, Anton BOHINEC, Franc RAKEF, Franc VOVK, Vinko KMETIC, Martin ZAJSEK, Nikola NOVAK, Ivan SUSTARSIC in Ludvik SNAJDER. Za predsednika osrednjega DS je bil izvoljen tov. Lojze SINKO, za predsednika UO pa tov. Franc RAKEF.

Delo obratnih DS se je še poživelo. Le-ti so že samostojno razpolagali z delom dobička. Tako se je takratni obratni DS gradbišča Kidričevo (Maribor) odredel delitvi dobička in vložil ves denar v gradnjo stanovanjskega in Upravnega posloja v Mariboru. Na seji dne 22. junija 1954 so bile potrjene spremembe Tarifnega pravilnika in predložena je bila nova formulacija o izplačilu dnevnice.

Ob katastrofalnih poplavih v Celju je DS takoj reagiral. Prispevali smo v gotovini in denarju, med člani kolektiva pa je bila izvedena nabiralna akcija. V tem času je bil sprejet tudi pravilnik o potnih stroških in urejeno vprašanje stanovanjskega dodatka. Ustanovljena je bila zadruga za graditev stanovanj in DS je v ta namen določil 16.000.000 din. Na seji dne 17. X. 1954 so bila potrjena prva pravila podjetja. Za izboljšanje dela in proizvodnje smo uvedli redno objavljane mesečnih poročil o izpolnjevanju plana. Organizirani so bili tudi razni strokovni tečaji in predavanja. Na seji dne 1. I. 1956 je bila ponovno obravnavana organizacija podjetja. Po edinicah se je uvedla kontrolna služba in splošna štednja. Glede centralizacije blagovne knjigovodstva se niso strinjali le nekatera gradbišča. Za uvedbo glavnih inženirjev pa je bil sprejet sklep, da se mora tehnična služba na centrali podjetja okrepiti. Gradbišča so ostala v dosednji formaciji, na novo pa so bila formirana gradbena vodstva.

Za delegata v Zvezno skupščino Gradbene zbornice je bil določen direktor podjetja tov. Hugo Kerzan. Na IV. zasedanju so zopet razpravljali o Tarifnem pravilniku. Spremenjeni so bili nekateri člani, pravilnik o terenskem dodatku in pravilnik o normah. V tem času je bil poslan v Etiopijo član našega kolektiva tov. Bizjak glede prevzema del, katerih pa zaradi neurejenih razmer in kapacitete pozneje nismo mogli sprejeti. Na Centrali se je formiralo višje disciplinsko sodišče, za predsednika je bil izvoljen tov. Drago Mandeljc.

Dne 1. X. 1955 je bilo v Ankaranu svečano zasedanje DS ob 10. obletnici ustanovitve podjetja. Podano je bilo obširno poročilo ob 10-letnem delovanju podjetja. Dne 16. XI. 1955 je DS obširno razpravljalo o proizvodnji in ekonomskem položaju

podjetja v zvezi z novimi ukrepi v gospodarstvu. Z ukinitvijo nekaterih objektov je nastala težava tudi glede predispozicije kadrov. Glede na kritje ostalih finančnih sredstev pa se je ukinita vsa nabavna služba po edinicah in uvedla splošna štednja pri vseh nakupih in izdatkih. Na seji dne 19. IV. 1956 je DS obravnaval zaključni račun podjetja za leto 1955. Nadalje je sklenil, da se ostanek dobička porabi za plače nad plačami po tarifnem pravilniku po osnovi, ki je izračunajo posamezne ednice. Potrdili so tudi obračun premij. Izgube komunale po so krili iz dobička posameznih ednic. Na tem sestanku je bilo tudi slenjeno, da prebijejo vsi zaslužni delavci, ki so že 10. leto pri podjetju, brezplačno v počitniškem domu v Ankaranu 7-dnevni dopust.

Pete volitve 24. aprila 1956:

Albin BACAR, Alojz BUNDELA, Avgust GOMBOC, Ludvik HAJDINJAK, Franc KLEMENČIČ, Leopold KUZMIS, Danilo KALIN, Franc KMETEC, Jože KAPEL, ing. Ivan LAH, Tomo LIPIC, Drago MATULIN, Anton MARTINEK, Marjan PREGEL, Martin PIZENT, Rudi PREGEL, Jernej PERNE, Berto PRAPROTNIK, Martin PEČOVNIK, Franc RAKEF, Ivan RIBIČ, Jože REPSE, Jože RUTAR, Franc SLEKOVEC, Alojz SINKO, Ignac SUSTERSIČ, Franc SKRABELJ, Jože STRAJD, Vinko VAJT, Stefan ing. MESARIC, Branko TRSELIC, Viljem ZRIM, Martin ZAJSEK, Franc ZABKAR, Edvard ZAVEC. Za predsednika DS je bil izvoljen tov. Franc RAKEF, za njegovega namestnika po tov. Ignac SUSTERSIČ.

V UO so bili izvoljeni: Martin ZAJSEK, Franc SLEKOVEC, Martin PEČOVNIK, Alojz BUNDELA, Danilo KALIN, Stefan ing. MESARIC, Viljem ZRIM, Ludvik HAJDINJAK, Anton MARTINEK, Martin PIZENT. Za predsednika UO je bil izvoljen tov. Martin ZAJSEK, za namestnika pa tov. Rudi PREGEL.

Ta poslovna doba je za organe delavskega samoupravljanja pomenila veliko preizkušnjo. Podjetje se je prvič od obstoja dalje znašlo v položaju, da ni izkazalo finančnega uspeha. Zaključni račun je bil komaj pozitiven. Ta položaj je seveda zahteval, da sta DS in UO morala reševati vrsto perečih problemov. Poleg tega so še ponudbe vsebovale nerealne popuste, kar je povzročilo minimalne finančne uspehe. Bila je torej trda borba za obstoj

Delavski svet podjetja v letu 1952

za izboljšavo tehnoloških procesov, o znižanju proizvodnih stroškov in smotrnem obračunavanju v proizvodnji. V tem letu je bil tudi prvi kongres DS.

Sedme volitve 24. aprila 1958:

Avgust BELOVIC, Franc BEZLAJ, Janez BUCAR, Alojz CAPUDER, Blaž CEDILNIK, Vlado CELIK, Avgust GOMBOC, Ferdo HABIANIČ, Stane HABAT, Ludvik HAJDINJAK, Lado JANZEKOVIC, Feliks KVAR, Alojz KUNCIC, Janko KOSIR, Božidar LUKAC, Nikola NOVAK, Franc NIPIČ, Albert PRAPROTNIK, Pavel POLGAR, Marija POLESNIK, Maks PODOVNIK, Janez PLEMELJ, Jernej PERNE, Rudi PREGELI, Mirko POLAK, Iko RAVNIKAR, Alojz SINKO, Franc SKRABELJ, Ludvik SNAJDER, Jože STIBILJ, Martin ZAJSEK, Janez ZORKO, Alojz TUREL.

Za predsednika centralnega delavskega sveta je bil izvoljen tov. Jernej PERNE, za njegovega namestnika pa tov. Alojz SINKO. V upravni odbor so bili izvoljeni: Berto PRAPROTNIK, Lado JANZEKOVIC, Alojz TUREL, Feliks KVAR, Maks PODOVNIK, Janez PLEMELJ, Vlado CELIK, Ludvik HAJDINJAK, Janko KOSIR in Jože STIBILJ.

Za predsednika UO je bil izvoljen tovariš Berto PRAPROTNIK.

Prva seja delavskega sveta je bila 8. maja, druga pa 4. avgusta. Člani delavskega sveta se s časovno razliko niso strinjali, zato je bil sprejet sklep, da so v bodoče seje redno vsak mesec.

Delavski svet je na tej seji izvolil več komisij: komisijo za sestavo tarifnega pravilnika, komisijo za sestavo novih pravil podjetja, disciplinsko komisijo itd. Delavski svet je sprejel še tele pomembnejše sklepe: Da se najame posojilo iz splošnega investicijskega pro-

gramu za razširitev obrata gradbenih polizdelkov v Ljubljani. Izvoljena je bila tudi komisija za razdelitev stanovanj. Na tej seji so razpravljali tudi o dodatku na orodje.

V tem obdobju smo izvrševali dela na gradbišču v Titogradu. Pričeli smo z gradnjo počitniškega doma na Pohorju. Iz sklada skupne porabe je bil določen znesek 5 milijonov din, ostalo pa so izvršili in prispevali člani mariborskega kolektiva.

Ker pravilnik o odločanju in izplačevanju premij ni več služil svojemu namenu, je delavski svet 5. decembra 1958 sklenil, da se obstoječi pravilnik o določanju in izplačevanju premij razveljavi in pooblasti upravni odbor podjetja, da izdela okvirne smernice in merila za nov način nagrajevanja. 1. I. 1959 je odšel v pokoj tovariš Josip Hronek, šef gradbišča na Ravnanju in je bil na njegovo mesto postavljen tov. ing. Lojze Stok.

Delavski svet je na tej seji potrdil razdelilnik o dodelitvi družinskih stanovanj ter sta bili ta dan dodeljeni članom kolektiva 102 stanovanj. Na seji 24. II. 1959 je bil sprejet sklep o ustanovitvi novega gradbišča Trojane.

Na eni izmed sej delavskega sveta smo ugotovili, da je po naših skladiščih še precej nekurantnega blaga, ki veže obratna sredstva. Izvoljena je bila komisija, ki naj to zadeva pregleda in odvečni material odproda.

V tem obdobju nismo volili delavskega sveta, temveč so morale ednice dostaviti potrdila o potrditvi dosedanjega. Izvoljeni pa so bili obratni delavski sveti na novih gradbiščih v Trojanah in Podvelki.

Izvoljen pa je bil nov upravni odbor podjetja, katerega so sestavljali: Pavel POLGAR, Rudi PREGELJ, Ludvik HAJDINJAK, Feliks KVAR, Janko KOSIR, Blaž CEDILNIK, Martin ZAJSEK, Stane HABAT, Ivan RIBIČ in Peter LIKOZAR.

Za predsednika delavskega sveta je bil izvoljen tovariš Alojz SINKO za predsednika upravnega odbora pa tovariš Stane HABAT.

V dneh 20. in 21. maja 1959 je bil v Ankaranu po obširni razpravi sprejet tarifni pravilnik. Na tej seji je bil sprejet tudi predlog tovariša ing. Uršiča o novem načinu nagrajevanja tehničnega kadra.

Razpravljali smo tudi o počitniških domovih ter je bilo sklenjeno, da podjetje prispeva vsakemu članu kolektiva, ki letuje v enem izmed naših počitniških domov, znesek din 400 na osebo.

17. junija 1959 je delavski svet odobril investicijski program v višini 562 milijonov dinarjev po planu z nabavo osnovnih sredstev za leto 1959. Sprejet in potrjen je bil tudi pravilnik o dodelitvi stanovanj. V tem letu je komisija za analitsko oceno delovnih mest končala svoje delo, ki je trajalo skoraj leto dni.

Na 11. seji Delavskega sveta je bil potrjen pravilnik o delovnih razmerjih. V tem času je bilo glavno težišče razprav tarifna in stanovanjska problematika. Sprejet je bil sklep, da se za zadržno gradnjo rezervira 20 milijonov dinarjev, ki jih bo upravni odbor podjetja sporazumno s komisijo razdelil posameznim interesentom za zadržno gradnjo. Na seji dne 22. XII. 1959 je bil sprejet sklep, da se za sekretarja podjetja sprejme tov. Milan Ščurk. Na tej seji je delavski svet sprejel tudi plan higiensko tehnične zaščite v skupnem znesku 94.921.000 din.

V tem obdobju je bila prva konferenca članov ZK osnovnih organizacij v podjetju. Tu so komunistični člani delavskih svetov podrobno analizirali delo delavskega upravljanja v podjetju ter na podlagi razprave sprejeli vrsto sklepov o izboljšanju delavskega samoupravljanja.

Na 12. zasedanju delavskega sveta je bil potrjen pravilnik o nagrajevanju po ekonomskih enotah ter sprejet poslovnik o delu delavskega sveta.

Delavski svet je na zadnji seji razpravljalo o produktivnosti dela. Analize so pokazale, da se je produktivnost dela, če vzamemo za leto 1957 indeks 100, dvignila za 31%, in sicer: 1957: 100, 1958: 111, 1959: 131, kar je nedvomna zasluga dobrega in smotrnejšega dela ter zavesti naših delavcev.

Za celotno mandatno dobo pa je značilno, da so sprejeli vrsto sklepov, ki so po svojem značaju močno vplivali na interno organizacijo podjetja in njegovo poslovanje. Predvsem kaže omeniti nov pravilnik o nagrajevanju po ekonomskih enotah, pravilnik o terenskem dodatku itd. Celotna realizacija je znašala 8.176.000.000, kar je 9,7% nad letnim planom. Poglavitni delež v tem celotnem dohodku je imela gradbena dejavnost s 6 milijardami 191 milijonov dinarjev. Lahko trdimo, da sta delavski svet kot upravni odbor podjetja v tej pretekli mandatni dobi v celoti izvršila naloge, ki se zahtevajo od dobrega gospodarja.

Delavski svet od 6. maja 1960 dalje.

V delavski svet podjetja so bili na volitvah dne 22. IV. 1960 izvoljeni naslednji člani kolektiva: ing. Milan ARNEZ, Djuro BASNEC, Ciril COKAN, Alojz CARMAN, Marija DEZMAN, Anton DIMIČ, Ignac GRABAR, Martin COLNAR, Jože FRFOLJA, Stane HABAT, Ivan JANUŠIČ, Lado JANZEKOVIC, Ludvik JAVORNIK, Franc GRUDEN, Feliks KVAR, Stane KRAMAR, Stanko KRANJČ, Ignac KOPRIVEC, Zvonko NOVAK, Polde NIPIČ, Jože OVIJAC, Franc POLJAN, Pavel POLGAR, Iko RAVNIKAR, Ivan RIBIČ, Polde SIMONČIČ, Vinko STAMPOHAR, Alojz SINKO, Martin ZAJSEK, Viljem ZRIM, Engelbert ZUPANČIČ, ing. Branko VASLE, ing. Janez ZEROVNIK, Jože KAPEL.

Za predsednika Delavskega sveta je bil izvoljen tov. Martin ZAJSEK, za namestnika pa tov. Stane HABAT.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Centralni delavski svet v letu 1957

CELJANI

od Ljudske republike
Hrvatske do naše
Slovenske Koroške

Večletni predsednik celjskega delavskega sveta tovariš Franc Arnuš

Celjani se živo spominjajo vseh in težkih dni, preživelih na gradbišču od sotelske preko savinjske, šaleške in mislinjske doline. Povsod se nahajajo in so se nahajala naša gradbišča in povsod smo si postavili neizbrisne spomenike, ki bodo še poznejšim rodovom zgled velikega dela celjskega kolektiva. Velike in težke naloge, ki so nas čakale zaradi porušene domovine, so nas še trdneje združile. Vsi skupaj smo imeli enako željo — dvigniti se iz zaostalosti in se čimprej gospodarsko okrepiti. Zavedali smo se, da bomo svobodo in neodvisnost obdržali le, če bomo gospodarsko dovolj močni.

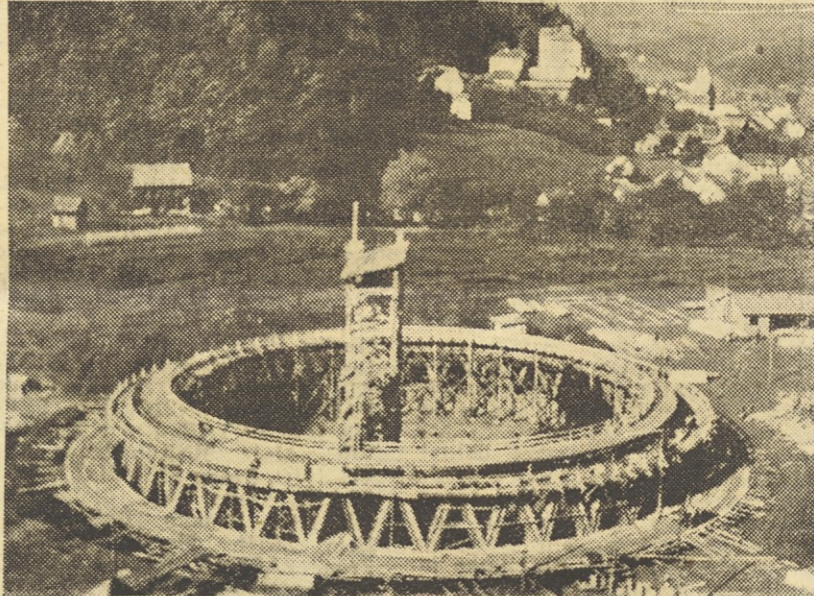
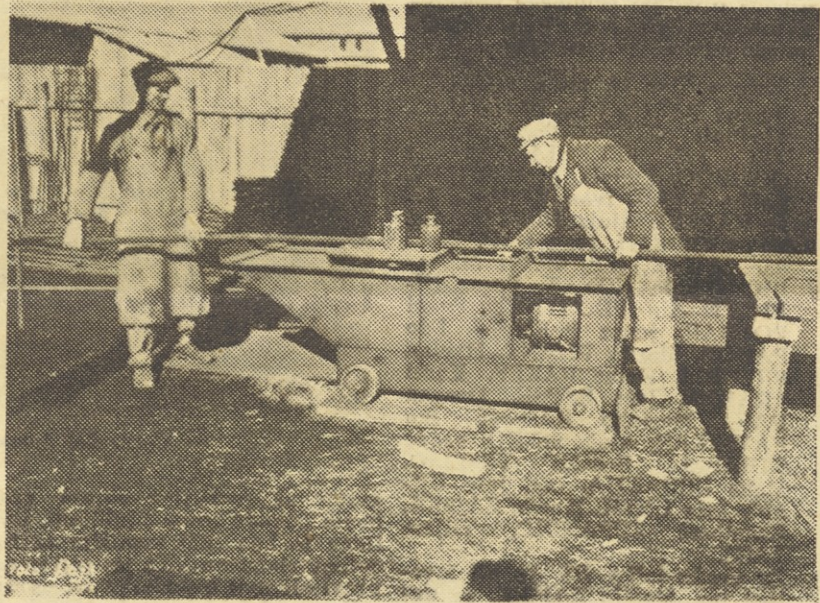
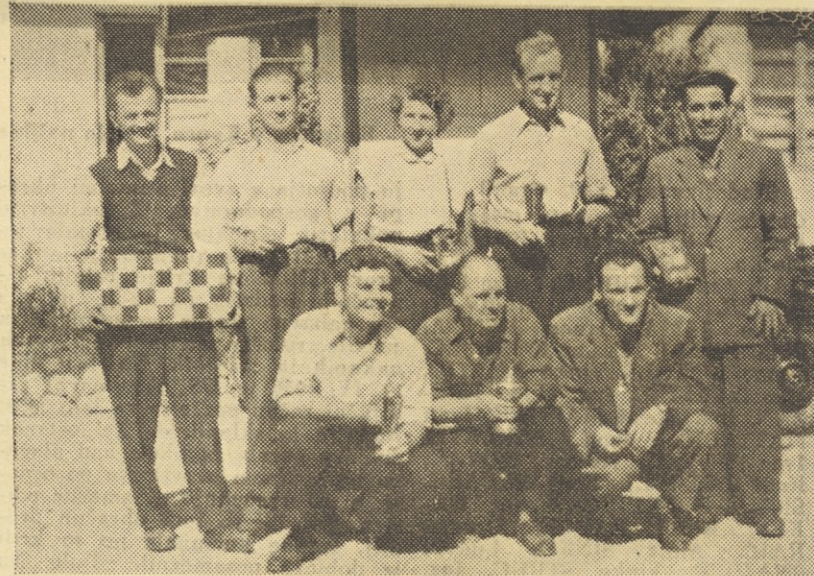
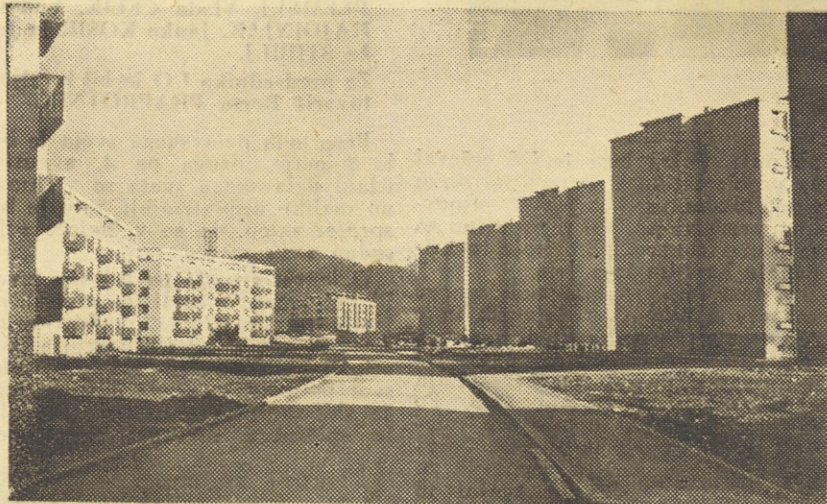
Doseženi uspehi so dokaz zavesti vsakega člana našega kolektiva in nesmrten spomenik, z drugo besedo, o brezmejni moči delavskega razreda. »Ponosni smo na to, kar smo zgradili in ni nam žal, da smo se žuljavih rok in znojnih obrazov merali večkrat tudi marsičemu odreči.« so dejali delavci celjskega kolektiva. Čeprav obhajamo 15-letnico podjetja, ne moremo opisati vsega, kar smo doživeli in zgradili, temveč bi prikazali le nekaj objektov, ki smo jih zgradili člani kolektiva »Gradisac«, naš ponos in ponos vsega podjetja.

Tako smo skromno začeli na gradnji hladilnika termoelektrarne v Šeštanju (slika spodaj). Članes pa stojijo pred nami giganti, kot jih vidite na sliki št. 2.

Slike prikazanih objektov dokazujejo delo naših rok. Ljudska oblast pa ni pozabila na naravna bogastva, zato smo v Velenju začeli graditi objekte na novem jašku ter izgradili za delavce — rudarje — novo Velenje.

Delavsko samoupravljanje je vsako leto začemalo nove in nove

Slika desno: zmagovalci celjskega kolektiva na športnem dnevu, na enem izmed prejšnjih let (seveda ne velja to za letošnje leto). Slika spodaj levo: Celjska železokrivca pri delu. Desno: Začetek gradnje termoelektrarne

člane in z njimi nove pobude in predloge. Vedno bolj se širi krog opravičavcev. (Delavski svet je na zgornji sliki.)

Delavsko samoupravljanje se vedno bolj širi v obratnih delavskih svetih in šli smo že tako daleč, da smo tudi v ekonomskih enotah pričeli z ustanavljanjem osnovnih organizacij, ki na začetku delujejo le še kot posvetovalni organi.

Naša želja je, da v organe samoupravljanja pritegnemo čimveč mladih ljudi, ter da bodo tudi naši mladinci imeli občutek soodgovornosti v delavskem samoupravljanju.

Gradbeno vodstvo Celje, delavski svet in sindikalna podružnica čestitajo vsem članom našega kolektiva k skupnem prazniku 15-letnici podjetja in 10-letnici delavskega samoupravljanja.

Ob 10. obletnici delavskega samoupravljanja

(Nadaljevanje s 3. strani)

V upravni odbor so bili izvoljeni: Alojz SINKO, Ignac KOPRIVEC, Viljem ZRIM, Jože FRFOLJA, Franc POLAJNAR, Ivan RIBIC, Alojz CARMAN, Franc GRUDEN, Iko RAVNIKAR, Lado

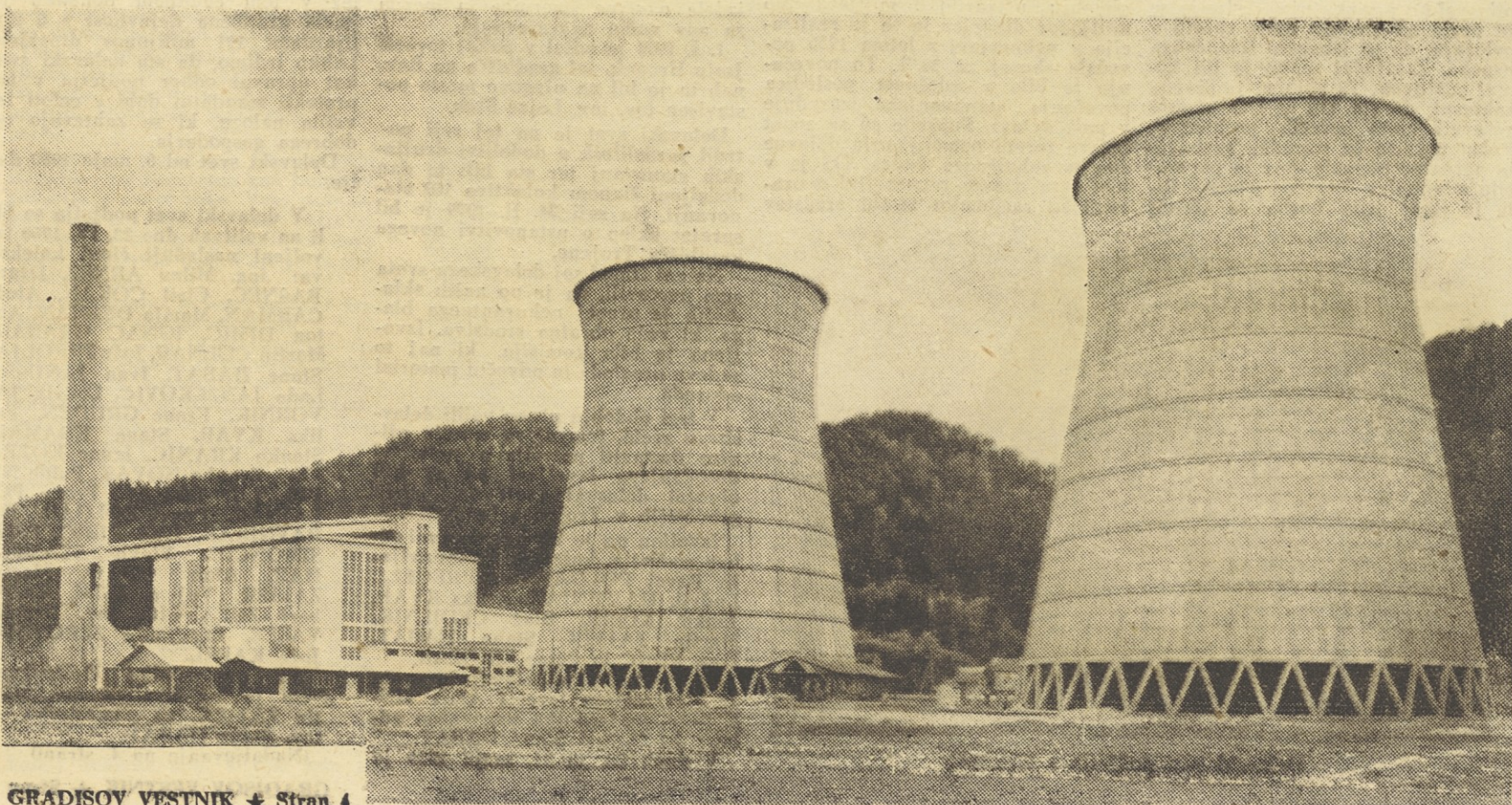
JANZEKOVIC, ing. Branko VASLE.

Za predsednika upravnega odbora je bil izvoljen tov. ing. Branko VASLE.

Na tem sestanku je delavski svet imenoval tudi več komisij, med njimi komisijo za investicije, komisijo za varnost pri delu, disciplinsko komisijo, komisijo za stanovanjsko izgradnjo, komisijo za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij, tarifno komisijo itd. Da omogoči čimvečjemu številu članov našega kolektiva koriščenje letnega dopusta na morju, je delavski svet sklenil, da se vsem članom kolektiva, ki ne morejo koristiti letnega dopusta v naših počitniških domovih, izplača regres v višini 550 dinarjev na osebo. Delavski svet je sprejel tudi sklep, da se v počitniškem domu na Pohorju organizira seminar za vse člane novoizvoljenega delavskega sveta. Seminar je trajal tri dni.

V letošnjem letu pa je glavna tema obravnav namenjena ustanavljanju novih ekonomskih enot in sodobnega načina nagrajevanja. Na seji dne 7. X. 1960 je bil sprejet in potrjen še pravilnik o varnosti pri delu, pravilnik o izdajanju »Gradisovega vestnika« ter ustanovljen Center za izobraževanje. Mnogo je bilo tudi razprav o montažni gradnji stanovanjskih hiš po PBM sistemu. Vrsta je še bila predlogov in sklepov, o katerih je razpravljala delavski svet ter lahko na splošno trdimo, da se nam odpirajo nove perspektive graditve socialističnih družbenih odnosov ter uresničevanje vseh načel naše socialistične domovine.

Vsem članom kolektiva in organom delavskega samoupravljanja želimo pri nadaljnjem delu obilo uspehov. Lojze Cepuš

Odgovorna pot samostojnega odločanja

Ni slučaj, da ni skoraj nobena akcija v zadnjih nekaj letih povzročila tolikšno živahnost v našem kolektivu kakor ravno iskanje novih oblik razdeljevanja osebnih dohodkov, ki naj bi člane kolektiva na kar najboljši način spodbujalo k večjim delovnim uspehom. Izboljšani sistem nagrajevanja je pri nas že ustvaril ugodne pogoje za povečano produktivnost in izboljšano organizacijo delovnega postopka ter izboljšanje življenjskega standarda našega delovnega človeka. S tem se odnosi in atmosfera naglo in bistveno spreminjata, kajti proizvajalci se čedalje bolj spreminjajo v pobudnike številnih drobnih in velikih ukrepov in s tem postajajo dejanski upravljavci, ki v podjetju ne vidijo več samo vir zasluzka, pač pa tudi trajno perspektivo tako podjetja kakor samega sebe.

Dosledna uvedba novega sistema delitve dohodka po delu je povsem spremenila odnose v podjetju kljub poprejšnjim raznim odporom, dvomom in nerazumevanju, ker je bilo to zopet nekaj novega in naprednega. Zaradi tega pomeni ta doslednost do neke mere revolucijo pri spodbujanju neposrednih proizvajalcev in pomeni zato tudi popolnejšo afirmacijo delavskega samoupravljanja.

Novi predpisi o razdelitvi čistega dohodka, ki bodo uzakonjeni z novim letom, bodo predvsem določili temeljne družbene norme in gospodarske principe razdelitve dohodka. Ti bodo dovolj široki, da bodo omogočili kolektivu popolno samostojnost in svobodo v izoblikovanju lastnega mehanizma razdelitve čistega dohodka in osebnih dohodkov. S tem bodo novi predpisi omogočili in spodbujali k nadalj-

njemu razvoju sistema razdelitve po rezultatih dela, zaradi nastajanja ugodnejših pogojev za nadaljnjo in popolnejšo osvoboditev pobude in ustvarjalnosti delovnega kolektiva. V tej pobudi in ustvarjalnosti so izredno velike rezerve za naš nadaljnji vzpon.

Novi pravilnik o razdelitvi čistega dohodka bo ugotovil osnove in merila za razdelitev čistega dohodka. Ta pravilnik pa mora zrealiti preštudirano politiko in bo temeljil na gospodarskih možnostih, pogojih ter potrebah kolektiva, hkrati pa mora biti v skladu z vsemi obveznostmi ter z realno ugotovljenimi potrebami kolektiva.

Velik vpliv na razdelitev čistega dohodka na osebne dohodke in sklade podjetja pa bo obveznost kolektiva, da ugotovi, koliko je čist dohodek rezultat prizadevanja kolektiva, kar bo eno od bistvenih meril. V ugotavljanju načel za to razdelitev pa bo vidna poslovna politika podjetja. Struktura skladov bo razširjala možnosti za vodenje določene konkretne politike v razvoju podjetja in boja za izboljšanje standarda članov kolektiva.

Podjetje bo moralo določiti načela razdelitve dela dohodka za osebne dohodke delavcev, kar bo predpisan poseben pravilnik. V njem bodo predvsem določena načela za razdelitev med ekonomskimi enotami, te pa bodo lahko, glede na njihove organe upravljanja, pooblaščen, da prejmejo poseben pravilnik o razdelitvi dohodka na posamezne delavce za vsako ekonomsko enoto.

V novem sistemu bo bistveno spremenjena vloga tarifnih pravilnikov, ki jih takih ne bo več. V pra-

vilniku bo določena samo startna osnova, s katere bo šel vsak proizvajalec v boj za kar največji delovni učinek. Ta osnova bo različna in bo odvisna od pomena delovnega mesta v proizvodnji, od odgovornosti, potrebnih kvalifikacij, pogojev dela itd. Ta osnova ne bo zajamčena tarifna postavka, marveč samo podlaga za izračunavanje osebnega dohodka delavcev po doseženih rezultatih dela. Za rezultat dela pa se ne bo upoštevalo samo doseženo proizvodnjo, pač pa tudi prihranke pri stroških, ekonomičnost v delu in vse druge elemente, ki bodo vplivali na produktivnost dela, kakovost izdelkov in znižanje lastne cene.

Z novimi predpisi se bodo zajamčile najširše možnosti za samostojno odločanje, ker bo dejansko odsev pozitivnih izkušenj in teženj kolektivov za pogumno pospeševanje pozitivne prakse. Novi predpisi bodo pospeševali sistem delavskega samoupravljanja, hkrati pa bodo kolektivu naložili še večjo odgovornost, da bo naša usoda in razvoj odvisna samo od naše politike in naših naporov. Učinkovita rast produktivne moči našega podjetja pa bo najpomembnejše merilo zrelosti vodstva, organov delavskega samoupravljanja, članov osnovnih organizacij Zveze komunistov, sindikata in Ljudske mladine.

Prepričani moramo biti, da bo to za naše podjetje začetek novega razvojnega obdobja.

Ob jubilejnem 15. letu obstoja podjetja in 10. obletnici delavskega samoupravljanja pa si tak predvideni razvoj samo iskreno želimo.

Jože Sedlar

Z lanske partijske konference. S puščico jo označen predsednik republiškega odbora sindikata, tovariš Bogo Pečan, ki je deset let s pozitivnimi predlogi pomagal pri krepitevi našega delavskega samoupravljanja

SINDIKAT - šola upravljavcev

Letos proslavljamo desetletnico delavskega samoupravljanja v našem podjetju. Takrat, pred desetimi leti, se je začelo novo obdobje v razvoju socialističnih družbenih odnosov in socialistične demokracije. Sproščena je bila ustvarjalna pobuda proizvajalcev, ki si od tistih dob sami kujejo svojo usodo.

Menda spričo tako očitnih gospodarskih uspehov niti ni treba kdo ve kako dokazovati veliko gospodarsko in družbeno moč delavskega samoupravljanja, ki je ne more dati noben drug družbeni sistem. To je tudi pripeljalo našo državo na prvo mesto v svetu po hitrosti naraščanja proizvodnje.

Prav je, če ob tem jubileju vendar pogledamo, kakšno vlogo so odigrale naše sindikalne podružnice v razvijanju delavskega samoupravljanja v našem podjetju.

Kljub pomanjkljivostim, ki pa se jih zavedamo, lahko trdimo, da predstavljajo podružnice s sindikalnim odborom podjetja »šola komunizma«, kakor je Lenin ocenil vlogo sindikatov v obdobju graditve socialistične družbe. V sindikalnem delu, v reševanju najrazličnejših vprašanj planske proizvodnje, v mobilizaciji delavcev, v skrbi za njihov gnotni položaj in življenjske ter delovne pogoje, v nenehnem boju proti birokratskim popačenjem so se šolali naši sindikalni kadri ter se že takrat usposabljali za odgovorne naloge, ki jih je postavilo pred nas uresničenje Marxovega načela: Tovarne delavcem. Zato ni prav nič nenavadno, da smo prve upravljavce izbirali prav med najspособnejšimi sindikalnimi delavci. Tako je bilo takrat, ko so organi delavskega samoupravljanja merili

prve korake v življenje, tako je tudi danes, čeprav se v delovanju delavskih svetov, upravnih odborov, najrazličnejših komisij itd., že tudi, in to najuspešnejše usposablja delavci za upravljanje.

Sindikatu so se z delavskim samoupravljanjem odprle povsem nove naloge. Postal je množična organizacija upravljavcev, ki se nenehno trudijo, da se delavci v samoupravnih organih odločajo za najnaprednejša stališča. Zato mora sindikalna organizacija podrobno poznati tako gospodarsko kot družbeno politično problematiko podjetja, s konkretnimi analizami opozarjati organe upravljanja na posamezne probleme ter predlagati najustreznejše rešitve. Zato mora sindikalna organizacija — od podružnice do sindikalnega odbora podjetja razvijati gospodarski čut slehernega člana našega kolektiva, iskati možnosti in oblike, kako bi se mogel vsak posameznik čim bolj uveljaviti, kako bi mogel dejavno poseči v odločanje organov upravljanja. Razvoj nas že prerašča. Zdaj ne zadostuje več, da razvijamo demokracijo, kolikor je le moč, v delavskih svetih in upravnih odborih, da tu pometemo zadnje ostanke birokratskih in administrativnih odnosov. Zdaj je treba dosti več: vsak delavec, ves kolektiv mora postati dejavni činitelj delavskega samoupravljanja. Le tako tudi sindikalna organizacija zares uresničuje svoje poslanstvo, da je sestavni del mehanizma delavskega samoupravljanja, s tem pa hkrati tudi najboljša šola upravljanja, iz katere rastejo sposobni upravljavci.

V želji, da bi naše sindikalne organizacije čim bolj uresničevale

prav te najodgovornejše naloge, se tudi sam pridružujem čestitkam ob desetletnici delavskega samoupravljanja in petnajstletnici podjetja.

Jože Lorenčič

Predsednik DS CO Ljubljana
Hilda Mlakar

Tovarišem z Jesenic

V novembrski številki našega glasila smo na 2. strani pri drobnih vesteh brali:

»Jesenice — Za gradnjo samskega bloka še vedno pričakujemo od Projektivnega biroja podjetja tehnično dokumentacijo za investicijski program.«

V želji, da bi pravilno obvestili kolektiv »Gradisar« v našem glasilu, sporočamo, da smo 5. izvodov investicijskega programa in idejnega projekta za samski dom dostavili na Jesenice že 7. 10. 1960 z dopisom Pro-1549. Projektom je bilo treba priložiti še odločbo o odobritvi lokacije in soglasja za vodovodni in električni priključek ter jih predložiti v revizijsko obravnavo, kar je naloga gradbišnega vodstva.

PISMO PRVEGA DIREKTORJA NAŠEGA PODJETJA
TOVARISA ING. MILANA SEVERJA, SEDAJ PROFESORJA
NA GRADBENI FAKULTETI V LJUBLJANI

NAŠI PRVI KORAKI

V zoezi Vašega ljubljanskega babila za prispevek k jubilejni številki Vašega glasila sporočam:

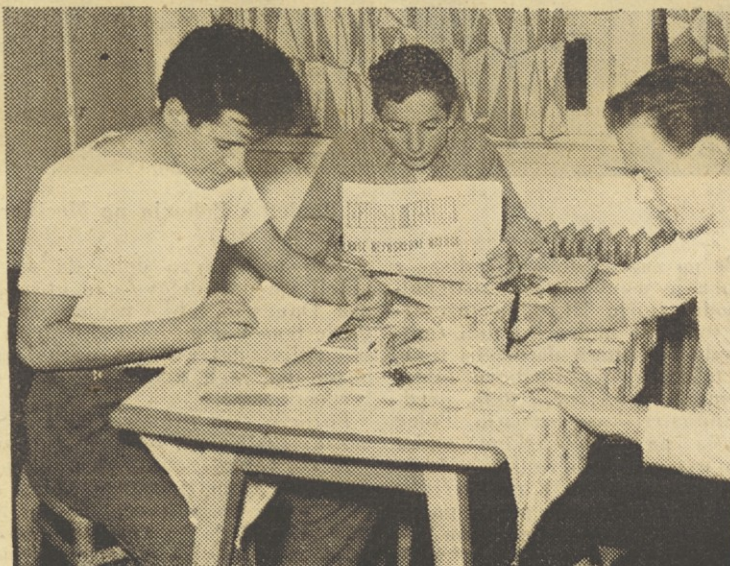
Leta 1945. takoj po osvoboditvi slovenskega ozemlja izpod okupatorjeve oblasti, sem bil od takrat naše ljudske vlade imenovan za v. d. direktorja novo ustanovljene Gradbene direkcije Slovenije, katere naloga je bila organizirati gradbeno operativno na področju LRS s takojšnjo usmeritvijo vseh gradbenih sil na obnovo in izgradnjo med vojno porušeni objektov ter izgradnjo novih objektov, ki bi bili baza in pogoj za razvoj industrije v Sloveniji. Organizirana so bila »republiška« gradbena podjetja v Ljubljani, Mariboru, Celju, Novem mestu, Kranju, Kočevju in Ajdovščini. Maribor se je prvi znašel in izvedel to organizacijo sam. Ta podjetja so bila opremljena in deloma kadrovske zasledene iz nacionaliziranih podjetij predaprilske Jugoslavije ter med okupacijo nastalih podjetij. Glavni polet pa so jim dali demobilizirani borci iz NOV vseh mogočih strok (tehniške, ekonomske, komercialne) na vseh nivojih znanja. Razumljivo je, da so se iz dneva v dan pojavljale številne in nove težave v zvezi z vedno večjimi nalogami, ki so bile postajale pred relativno slabo opremljena in mlada republiška podjetja. Iendar je takratni revolucionarni polet naših gradbincev premagal vse težave. Sam tem nalogam in naporom, ki so bili z njimi zvezani, nisem bil kos in sem prosil za razrešitev tega mojega preoga delovnega mesta po osvoboditvi in se posvetil šoli.

Moj naslednik ing. Ciril Mraovlja-Mizek, je potem s svojimi sodelanci dotakratno Gradbeno direkcijo Slovenije reorganiziral v največje gradbeno operativno na podjetju LRS. Po razdeljevanju dela, kadrov, strojev, materiala in koordinacijo med republiškim gradbenim podjetjem pa je prevzelo na novo organizirano Ministrstvo za gradnjo LRS.

Ko tako gledam nazaj na prve začetke »Gradisar« v letu 1945 in njegove poznejše uspehe tako v zoezi z izgradnjo številnih hidrocentral, industrijskih in stanovanjskih objektov do sodobnega postopka fabrikacije in montaže, se res ne morem dovolj načuditi temu velikemu vzponu podjetja, ki je bil mogoč le ob največjih osebnih odločitvah celotnega kolektiva tako na gradbiščih, v stranskih obratih, projekcijski biroju in direkciji.

K vsem doseženim uspehom in Vašemu jubileju sprejmite moje iskrene čestitke z željo, da bi se slovenska gradbena tehnika kvantitativno in kvalitativno še naprej razvijala v korist delovnim ljudem.

Vaš
ing. Milan Sever

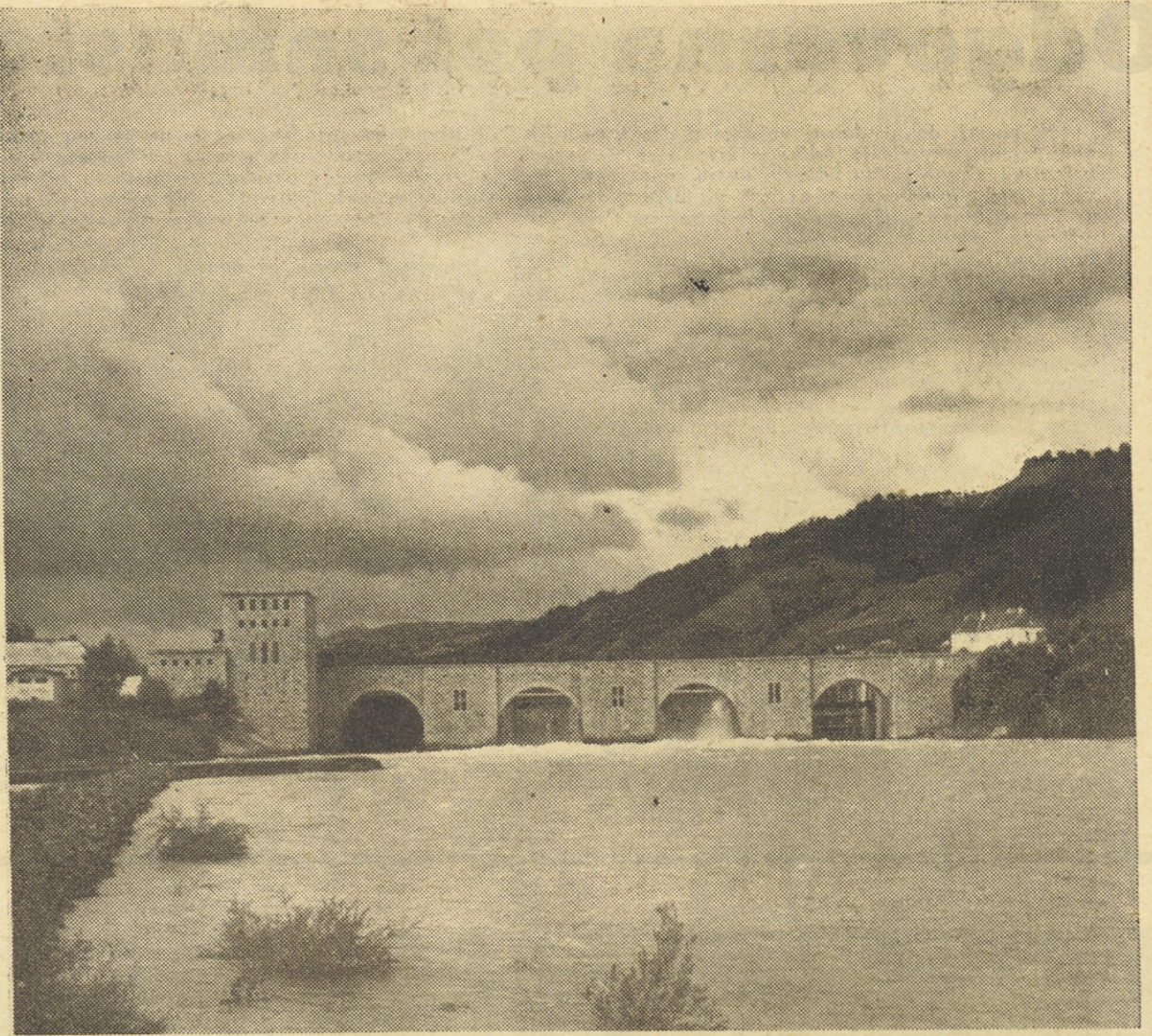
Skrb za kader. Naši vajenci v prostem času

Iz dela mariborskih Gradisovcev

Po osvoboditvi je uprava mariborskega okrožja ustanovila gradbeno podjetje »Obnova«, v katerem so bila združena vsa gradbena sredstva okupatorjev. To novo podjetje je poslovalo vse do jeseni istega leta, ko je bil z odlokom Izvršnega sveta ustanovljen »Gradis«, »Obnova« pa je postala sestavni del »Gradisa« in ji je bilo dodeljeno področje vse gornje Štajerske.

enote — tri velika gradbišča: Mariborski otok, Tovarna avtomobilov ter Tovarna glinice in aluminija v Kidričevem. Na vseh treh gradbiščih se je začela borba za plan in za izvršitev postavljenih nalog.

Novo obdobje je nastopilo za vsa gradbišča, ko so leta 1950 prevzeli delavci upravljanje v svoje roke. Sprva se delavci še niso zavedli svojih novih pravic in je bilo treba

Hidroelektrarna Mariborski otok

Predsednik UO v Mariboru Lojze Lisjak

Predsednik DS v Mariboru Miro Zorž

Večkratni predsednik CDS Alojz Sin'lo

Večkratni predsednik DS v Mariboru Vinko Vajt

še prejelo za investicije skoraj desetkratni znesek tega, kar bi se sicer izbralo kot dobiček. Tako je bilo možno postaviti v Mariboru upravno poslopje in stolpnico s 55 stanovanji, garaže, skladišča itd.

Ko so bila tedaj gradbena dela v Kidričevem (leta 1956) v glavnem že dovršena, je bil že velik del kolektiva zaposlen na drugih gradniah Delavski svet in upravni odbor sta dala iniciativo in potrjevala predloge vodstva gradbišča za prevzemanje vseh novejših večjih in manjših del Kolektiv mariborskega »Gradisa« si je tako priboril sloves solidnega in hitrega izvajalca.

Naša stalna gradbišča so zdaj pri »Impoluc« v Slovenski Bistrici, v Rušah pri Tovarni duška, v Kidričevem pri Tovarni glinice in aluminija, v Tovarni kartona in papirja v Ceršaku in Sladkem vrhu ter pri mnogih večjih obratih v Mariboru.

Pri vsem tem ogromnem delu pa nismo nikoli pozabili na naše delavce. Zato sta delavski svet in sindikalna podružnica pričela graditi sodobno zidan samski dom v Maribo-

ga sveta in vodilnih uslužbencev. Postopna izpopolnitev mehanizacije, izgrajevanje vseh potrebnih osnov za nemoteno poslovanje in sukcesivno ustvarjanje osnov za nadaljnje razširjanje pa daje poročstvo, da bo »Gradis« v Mariboru tudi v bodoče med vodilnimi gradbenimi kolektivi v Mariboru ter da bo vedno in povsod dobro in častno zastopal podjetje v tem delu naše ožje domovine.

V tem obdobju so bili v Mariboru tile predsedniki delavskega sveta: Lojze Lisjak (na sliki št. 1), je bil prvi predsednik mariborskega

delavskega sveta. V delavski svet je bil izvoljen 4-krat, v upravni odbor pa dvakrat.

Miro Zorž je sedanjí predsednik delavskega sveta, v lanskem letu pa je bil predsednik upravnega odbora (slika št. 2).

Alojz Sin'lo je bil že dvakrat predsednik mariborskega delavskega sveta, ter tudi dvakrat predsednik centralnega delavskega sveta.

Vinko Vajt pa je večkratni predsednik upravnega odbora in dolgoletni sindikalni funkcionar.

—e

Predsednik delavskega sveta gradbišča Kranj tov. Franc Sušnik o delu delavskega sveta

Vsak začetek je težak

V Kranju so bila doslej 4 zasedanja delavskega sveta. Prvi sestanek je bil 15. V. 1960, ko smo volili razne odbore.

Na drugem zasedanju delavskega sveta je tov. šef ing. Milivoj Štrcelj govoril o aktualnih problemih našega gospodarstva in kakšne težave imamo na gradbišču. Govoril smo tudi o nesporazumih, ki nastajajo med delavci na gradbišču v Medvodah, na našem gradbišču v Kranju pa tega ni.

Na tretjem zasedanju delavskega sveta smo govorili o problemih gradbišča. Glede mehanizacije je bilo gradbišče med prvimi, finančni uspeh je v primerjavi z drugimi gradbišči med zadnjimi. To pa zaradi stroškov pri lastnih potrebah, kot na primer: pleskanje barak delavskega naselja, postavitve barak za novo delavsko naselje na Zlatem polju ter novo upravno zgradbo itd. Govorili smo tudi o spremembi terenških dodatkov. Te bodo namreč nekoliko povečali delavcem in polkvalificiranim delavcem, ki hodijo domov in dobe le 70% terenški dodatek, čeprav se vozijo nekateri celo v Ljubljano. Večina članov delavskega sveta je menila, da to ni pravker ima podjetje s takimi delavci najmanjše stroške.

Na 4. redni seji delavskega sveta pa je bilo veliko govora o podražitvi hrane na našem gradbišču ter o manjši plači kot v prejšnjih mesecih tako, da je nekaj delavcev zapustilo gradbišče in odšlo domov. Rekli so, da se jim za ta denar ne spleča delati. Akordni presežek pa je bil manjši zaradi zelo slabega vremena.

»Gradiso« vestnik" izdaja delavski svet podjetja Gradis. Uredniški odbor. — Odgovorni urednik Lojze Sin'lo — Tiska tiskarna »Tonea Tomšiča« v Ljubljani. — Izhaja me čeno.

Vinko Čebašek, predsednik UO Kranj

Franc Sušnik, predsednik DS Kranj

Pogled s Pohorja na Maribor

Glede na značaj dela »Gradisa« v Mariboru je uspelo takrat pritegniti k sodelovanju izkušene inženirske in tehnične kadre ter tudi znatno število sposobnih delovodij tako, da je »Gradis« v Mariboru lahko prevzemal vsa največja dela, predvsem industrijskega značaja. Poleg gradbišča na Mariborskem otoku je bilo ustanovljeno tudi gradbišče Tovarne avtomobilov. Z uveljavitvijo zakona o petletnem planu pa je bila dana »Gradisu« še posebna naloga, da izgradi ključne objekte v industriji in energetiki. Zato se je mariborski »Gradis« razdelil na tri

precej političnega dela, da so domeli vsebino delavskega upravljanja. Danes pa lahko trdimo, da smo glede tega močno napredovali in da se vpliv delavskega upravljanja pozna na vseh področjih naše delavnosti.

Pozneje smo pričeli z deli v Slovenski Bistrici in okolici Maribora. Kako velika zavest je bila naših delavcev, nam dokazuje sklep našega delavskega sveta, ki je leta 1954 sklenil, da bo žrivoval ves dobiček za to, da se pokrijejo stroški vseh potrebnih novih objektov. Po takratnih instrumentih je gradbi-

ru, kamor se je leta 1959 vselilo preko 200 vajencev in delavcev. Delavski svet gradbišča pa tudi ni pozabil, da bi nudil svojim delavcem primeren oddih za časa letnega dopusta. Skupno s sindikalno podružnico je bila sprožena ideja o postavitvi počitniškega doma na Pohorju, ki že od leta 1958 služi svojemu namenu. Dom je v ponos podjetju in prijeten počitek vsem članom našega kolektiva. Gradbeno vodstvo Maribor si je torej v tem času v vseh ozirih pridobilo velik sloves in ugled. V kolektivu je vedno več dobrih delavcev — članov delavske-

Glos iz ZALOGA

Pravijo, da nimajo talenta za poročevalsko službo, toda v 15 letih obstoja podjetja in ob 10-letnici delavskega samoupravljanja se morajo oglašiti. Veliko so napravili v tem obdobju.

Edo Pahor

Glavno delo se je odvijalo za mesno industrijo Zalog in to na 16 objektih. Nadaljnji investitor — »Perutninarska farma — Zalog« — je imel v gradnji leta 1959 11 ob-

Predsednik UO v Kopru 1958
Hubert Slabe

Predsednik UO v Kopru 1956
Anton Fabjan

Zajec Jože

Predsednik DS 1960 v Kopru
Ludvik Hajdinjak

jektov. Razen tega pa so gradili za »Agroindus« na 7 objektih ter istega leta tudi pričeli graditi za novega investitorja — DJZ in lokomotivsko postajo Moste. Tako so dosegli v lanskem letu realizacije za 391 milijonov 455.000 dinarjev.

V primerjavi z letom 1958 so dosegli po istih kriterijih 213.085.000 dinarjev realizacije. Kljub temu pa rezultat le ni bil med najslabšimi v podjetju. Po kriterijih o točkovanju enot so dosegli najvišje število točk in tako zasedli prvo mesto. Nekako šaljivo mi je dejal tovariš šef: »Če pomislim na to, koliko reklam čitam v našem vestniku za manj pomembne uspehe, ki se nizajo od številke do številke, mislim, da bi bil obseg lista premajhen za vso hvalo, če bi se to zgodilo v kakšni drugi enoti.«

Kljub temu, da proslavljam obletnico naših uspehov, na katere

smo lahko upravičeno ponosni, pa moramo vendarle priznati, da je dejanska veličina naše povojne gradnje v obsegu in kvaliteti, ki jo je doseglo celotno podjetje ter da je pri tem uspeh posamezne enote le kaplja v morju vsega ustvarjenega dela.

Litostroj, Kidričevo, vrsta hidrocentral itd. — kaj bi naštevali še naprej — so spomeniki in mejniki na poti, ki jo gradi današnja družba. Organi delavskega samoupravljanja in celotni kolektiv so lahko ponosni na svoje delo in ustvarjalne sposobnosti.

S tem, da so lani pričeli z gradnjo lokomotivske postaje v Mostah, pa so izgubili upravičenost do naziva gradbišče Zalog. Časi, ko so morali mimogrede sklicati množični sestanki, ko so se morali kjerkoli sestati, so minili. Nastopil je problem koordinacije dela, problem oskrbe

in obveščanja. S tem, da so letos prevzeli še dela na »Indopus« v Podutiku, na »Celulozi« v Medvodah, v Mostah in na mostu Dolsko-Laze, pa je kolektiv v Zalogu izgubil smisel, saj konkretno v Zalogu nič več ne delajo. Dogaiali so se celo primeri, da so pripeljali opeko iz Mengša, ki je bila naročena za Podutik, v Zalog, kajti ni ga dobavitelja, ki bi mogel razumeti, kaj ima skupnega »Gradiš — Zalog« z deli v Podutiku. Skrajni čas bi bil torej, da se preimenujejo v gradbišče »Ljubljana — okolica«, ki ima svojo bazo v Zalogu.

V letošnjem letu so imeli postavljen plan 150 milijonov za gradbena dela in 50 milijonov za obrtniška dela. Do 20. oktobra pa so že napravili oziroma ustvarili realizacijo za 220 milijonov in 766 tisoč dinarjev.

Na gradbišču Zalog so prvi delovski svet volili 21. julija 1956 (prej so bili v sklopu z gradbiščem Ljubljana). Za prvega predsednika delavskega sveta gradbišča je bil izvoljen splošno znani in priljubljeni strojni oziroma električni strokov-

Večkratni predsednik DS v Zalogu
Alojz Hajdinjak

njak, tovaris Edo Pahor. Za predsednika UO pa je bil izvoljen tovaris Ivan Ribič. Sestajali so se vsako sredo v mesecu in obravnavali proizvodne naloge ter sprejemali ustrezne sklepe. Tudi sindikalna podružnica z dolgoletnim sindikalnim funkcionarjem tovarisem Ljubom Kurentom se je postavila na lastne noge. Delo je bilo razgibano v vseh smereh, tako da se z veseljem spominjajo na tiste čase, čeprav jim je večkrat zmanjkalo materiala, denarja in ljudi. Zato so na pobudo delavskega sveta in sindikalne organizacije pričeli s širokopotezno akcijo za konsolidacijo kolektiva, sklenili so pogodbe z vajenci, ki so jih poiskali v Čakovcu, osnovali so mladinsko organizacijo, pri posameznih enotah pa so ustanovili osnovne organizacije, ZK.

Po preteku leta dni je bil za predsednika delavskega sveta izvoljen tovaris Janez Pipan za predsednika upravnega odbora pa tovaris Alojz Hajdinjak. To leto se je delovski svet zelo pogosto sestajal, manj pa upradni odbor. Po preteku dvoletne mandatne dobe so bile 29. aprila 1959 ponovne volitve, na katerih je tovaris Janez Pipan spet dobil največje število glasov ter ostal še nadalje predsednik delavskega sveta vse do danes. Za predsednika upravnega odbora je bil izvoljen tovaris Edo Pahor. V letošnjem letu pa to funkcijo izvršuje tovaris Jože Zajec.

Vsekakor pa je zdaj pri raztresenosti in oddaljenosti posameznih delovišč, posebno pa še zaradi neprimernih prometnih zvez, delo delavskega sveta zelo oteženo in že težko pričakuje novega naselja na Lokotovornem kolodvoru v Mostah, kjer bodo v bodoče vsi sestanki.

Prostor predstavlja, poleg slabih prometnih možnosti, za nadaljnjo rast delavskega upravljanja največjo oviro. »Zato pozdravljamo,« mi je ob zaključku dejal tovaris šef inž. Pogačnik, »predloge in napore med-sindikalnega odbora ter partijske organizacije, ki namerava postaviti funkcionarja, ki bi delal na povezavi vseh članov podjetja.«

Kolektivu »Gradiš« pa želim v imenu vseh delavcev gradbišča Zalog pri nadaljnjem delu obilo uspehov.

Jože Kapel, predsednik DS l. 1960
— Gradbeno vodstvo Ljubljana

Franc Dimc, predsednik DS l. 1955
— gradbišče Ljubljana

Koper ob desetletnici DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA

Novembra 1953 so se v Dekanih pri Kopru pojavili prvi »Gradiševci« z nalogo, da zgradijo sadno hladilnico s tremi stanovanjskimi četvorčki za podjetje »Fructus« v Kopru. S tem je bil osnovan zametek današnjega gradbišča v Kopru.

Prvotna zamisel, da bi služilo gradbišče kot nekakšna rezervna baza za zaposlitev »Gradiševcev« v zimskem času, se ni povsem obnesla, ker smo takoj prvo zimo občutili, da se klima praktično malo razlikuje od klime v ostalih krajih Slovenije, in to v glavnem zaradi močne burje.

Organizator ustanovitve koprškega gradbišča je bilo gradbišče HC Medvode, kateremu je novoustanovljena gradbišča organizacijsko tudi pripadalo.

Starim »Gradiševcem« so se na novim delovišču kmalu pridružili domačini in pojavila se je potreba, da se novi sodelavci vključijo v že organizirano družbeno življenje podjetja. Najprej je bila ustanovljena sindikalna podružnica, na predlog katere smo dosegli pri gradbišču HC Medvode, da se njihovemu DS pridružijo tudi 4 izvoljeni predstavniki koprškega kolektiva. To se je zgodilo januarja 1954 in ta datum pomeni začetek delavskega samoupravljanja »Gradiševcev« v Slovenskem Primorju.

Ker so bili objekti, zaradi katerih se je to obmorsko gradbišče osnovalo, spomladi leta 1955 dokončani, je DS podjetja mnogo razpravljalo o tem, ali naj bi podjetje svojo postojanko v tem delu Slovenije obdržalo ali ne. Pozitivni odločitvi DS podjetja so pripomogli politično dogodki, ko je bil aprila 1955 priključen Jugoslaviji še del Istre — bivše cone A, in je bilo sklenjeno, da se bo v Skočjanu pri Kopru zgradila tovarna motornih koles »TOMOS«. S tem aktom je bila začrtana dalekosežna perspektiva gospodarskega razvoja v tem delu republike in s tem tudi zajamčen obstoj gradbišča. S povečanjem naših kapacitet pa je naraščala tudi odgovornost za uspešno dograditev zahtevanih objektov, kar je nujno terjalo tudi osamosvojitve organov delavskega samoupravljanja.

Leta 1956 se je gradbišče osamosvojilo in izvoljen je bil prvi delovski svet gradbišča na čelu s predsednikom tovarisem Ludvikom Hajdinjakom. Podjetno delo DS in njegovih komisij sta močno podprli sindikalna podružnica in osnovna organizacija ZK, katere člani so dotlej delovali raztreseno po vseh okoliških celicah. Dobro organizirana enota je krepko posegla v gradbeno dejavnost koprškega okraja in puščala za seboj iz leta v leto vidnejše sledi svojega dela — dograjene objekte.

V Dekanih smo izročili investitorjem sadno hladilnico s črpalnico in kanalizacijo ter 22 stanovanj v novozgrajenem naselju za industrijski center Dekani. Tovarno kovinske galanterije »LAMA« ter most čez Rižano v samem naselju Dekani.

V Skočjanu pri Kopru je bil v letih 1955—58 dograjen doslej največji objekt v Slovenski Istri — Tovarna motornih koles — »TOMOS« z zazidano površino preko 30.000 m². Z dograditvijo tovarne »TOMOS« smo prešli na stanovanjsko izgradnjo in smo v letih 1958—60 zgradili in oddali 150 stanovanj in 100 garsonjer. Za ZB Slovenije smo zgradili v Strunjanu letos v rekordnem času štirih mesecev počitniško naselje s 100 ležišči. Poleg navedenega se je pred razmeroma maloštevilnim kolektivom pojavila potreba, da poseže v povsem novo grad-

beno dejavnost — pomorsko gradnjo.

Po prvem uspešnem poskusu izgradnje pomorskega zidu v dolžini 60 m v Piranu, smo letos prevzeli izgradnjo II. podetape pristanišča Koper v dolžini 150 m, ki bo zgrajeno predvidoma do marca prihodnjega leta.

Splošno pozornost v pristanišču vzbuja pontonsko dvigalo »Veli Jože«, ki nam s prenašanjem in postavljanjem 100-tonskih betonskih blokov izdatno pomaga pri gradnji. Pri premagovanju težav na tem delu smo pridobili dragocene izkušnje, ki nam bodo krepko pomagale pri bodočih gradnjah tovrstnih objektov.

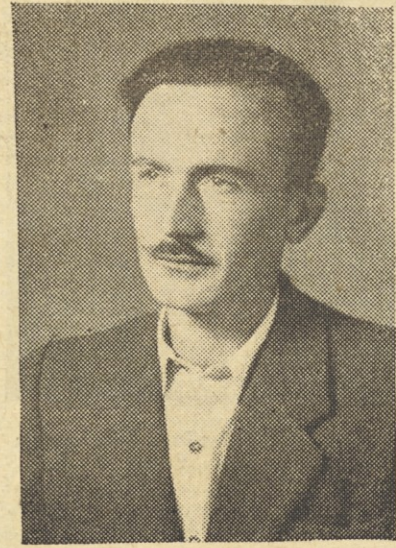

Predsednik UO 1960 v Kopru
Ludvik Gabrijelčič

Razumljivo je, da bi težave, ki so nastale pri našem delu, težko zadovoljivo premostili brez uspešnega delavskega samoupravljanja, kar se jasno odraža tudi v nenehni skrbi za boljše pogoje zaposlenih.

Hrana v gradbiščni menzi je priznana dobra. Na pobudo gradbiščnih organov je DS sprejel sklep, da je dokončno obnovi že precej dotrajano delavsko naselje, kar je že domala uresničeno. Delovski svet je pripomogel tudi k temu, da delavstvo smotrno in koristno izrablja svoj prosti čas s tem, da je tudi finančno podprl sindikalno podružnico pri nabavi literature, časopisa, raznovrstnih športnih rekvizitov ter v zadnjem času še televizijskega sprejemnika. Ugodne posledice skrbi za človeka so vidne.

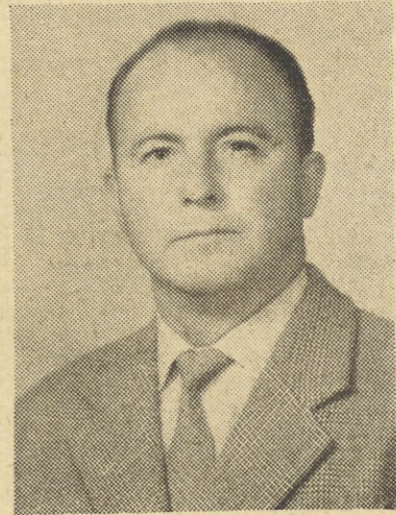
Značilno za naše gradbišče je dejstvo, da posluje še pod izredno težkimi pogoji, saj se je na razmero-

Predsednik UO v Zalogu Ivan Ribič

ma majhnem obalnem pasu nako-pičilo nič manj kakor 10 gradbenih podjetij. Licitacije so zaradi tega ostre in delo dobimo le po izredno konkurenčnih cenah kar se jasno odraža ob vsakoletnem obračunu in analizi dela, kjer izkazujemo razmeroma ugodne rezultate v vseh primerjavah, razen pri »dobičku«.

Iz navedenega sledi, da je DS gradbišča s svojim delom v času svojega obstoja dokazal, da je zmožen pravilno gospodariti tudi pod težjimi pogoji, saj mu je uspelo kljub manjšemu finančnemu uspehu uvrstiti gradbišče po letošnji realizaciji med največja »Gradiševca« gradbišča.

Predsednik UO 1959 v Kopru
Lazar Jurinčič

Delovski svet podjetja v letu 1960 v Obratu gradbenih polizdelkov v Ljubljani

UPRAVLJAVCI NA RAVNAH

Deset let je mimo. Naš osrednji delavski svet je postal pravo vodilno telo podjetja, predvsem pa »finančni minister«. Tudi obratni delavski sveti imajo vedno vidnejšo vlogo, predvsem tam, kjer imajo stalni kader, kjer je močna osnovna organizacija Zveze komunistov in kjer delajo sindikalne podružnice. Pri tem nedvomno prednjačijo Ravne, Maribor, Jesenice ter Centralni obrati.

Ze od začetka so bili za naše podjetje medsebojni odnosi pogost predmet razprav in pravilnikov. Ko danes slavimo 15-letnico in s ponosom gledamo na uspeh delavskega upravljanja, smo zadovoljni, da smo Gradisovci in z upanjem pričakujemo lepšo prihodnost. Res, pričakujemo. Toda marsikaj bo še

treba spremeniti. Vsesti se bo treba za mizo in se lepo pomeniti, da nas čas ne prehití. Temeljito bo potrebno spremeniti stari tarifni pravilnik in brez dvoma tudi pravila podjetja. Pred nami so nove oblike delitve dohodka in končno bo nujno treba izdelati okvirni plan »Gradisa« za dobo do leta 1965. Kolikšna kapaciteta gradnje, kaj in kako bomo gradili, koliko strojev stanovanj itd.

Ne samo gospodarjenje tudi samoupravljanje temelji na materialni osnovi. Nihče naj ne podvomi o tem, da bodo imeli obratni sveti svoje sklade in da bo podjetje zaradi tega prav tako enotno in še bolj. Kako daleč iti in kdaj, o tem bomo sami odločali. Potrebno bo pametno sodelovati, bolj kot kdaj-

Delavski svet ravenskega gradbišča v letu 1952

Predsednik upravnega odbora tov. Nikola Novak

Večkratni predsednik upravnega odbora tovarš Franc Pavlič

Član centralnega delavskega sveta in večletni predsednik tovarš Franc Polajnar

Predsednik delavskega sveta tovarš Anton Sampl

Franc Slekovec, predsednik upravnega odbora

Zelezarna Ravne na Koroškem

ki jo je zgradil kolektiv Gradbišča Ravne na Koroškem

koli. Pravijo, da starši, ki se boje za svoje potomstvo, najbolj grešijo, če mu preveč kratijo prostost, kajti najbolj privlačna je prepovedana stvar. Ali so sposobni naši delavski sveti pravilno razpolagati z delom sredstev, n. pr. z vsem dohodkom ekonomskih enot? Ni moč reči, da niso, prav tako ne z gotovostjo da so, saj vendar še niso imeli priložnosti. Ali bo znal novorojenček dihati? Verjetno da, sicer bo po njem.

Po desetih letih že moramo znati ločiti upravo od samouprave, kajti oboje potrebuje naš kolektiv.

Delavsko samoupravljanje na gradbišču v Ravnah je prešlo več obdobji. Prvi dve leti je bil na Ravnah delavski svet organ, ki je pač zadostil zakonu o delavskih svetih. Delavci so bili še malo seznanjeni z dolžnostmi in pravicami članov delavskega sveta. Vendar so zakonska določila terjala vedno večje sodelovanje. Nasprotno temu pa je uprava gradbišča nekaj let imela delavski svet le za potrjevanje svojih zamisli in samoupravljanje še ni našlo svoje prave vloge. Vendar so pogosti množični sestanki bili zelo demokratična oblika seznanjenja in tudi soddločanja kolektiva včasih tudi o pomembnih stvareh.

Delavsko samoupravljanje je spet začelo, ko je postala osnovna partijska organizacija aktivnejša in je, lahko trdimo, ena izmed najboljših. Tako je danes na ravnskem gradbišču delavsko samoupravljanje v merilu »Gradisa« na dokaj visoki ravni. Delavski svet se pogloblja v probleme delitve dohodka, modernizacije gradnje in sploh je zelo na tekočem z današnjo gospodarsko politiko.

Tudi Ravenčani želijo vsem našim članom kolektiva investitorjem in ostalim sodelavcem pri nadaljnjem delu obilo uspehov. —ne

in steklene volne toliko časa, da je tako narajena lupina tehtala 1,2 kg/m². Vzdolž obeh zunanjih robov lupine tako pripravljene kalupe so vdela med polaganjem plasti iz smole in steklene volne jeklene kotnike. Ti služijo zato, da ustvarijo primerno togost pripravljene kalupe in da se z njimi lahko vežeta obe polovici kalupe v celoto. Poleg tega so v kalupu vdela še nekaj jeklenih obrobov v prečni smeri in enega v vzdolžni smeri. Notranjo površino gotovega kalupa so nato še spolirali.

Te vrste kalupov so lahke, odporne proti koroziji in jih ni treba čistiti po vsakokratni uporabi. Ker je kalup prosojen, lahko že med betoniranjem vidimo slaba mesta v betonu in jih takoj popravimo. Ploskve betona so popolnoma gladke, zato odpadejo ometi. Seveda je možna mnogokratna uporaba teh kalupov, opaženje in razopaženje je lahko in hitro.

Po »Construction«
ing. Milovoj Sircelj

Člani ekskurzije pod mostom preko Donave v Novem Sadu

Opaz iz plastičnega materiala

STROKOVNI KOTICEK

Uporaba plastičnih mas je v današnji dobi osvojila že mnoge panoge gospodarstva. Tudi v gradbeništvu se vedno bolj uporabljajo v najrazličnejših oblikah.

V Veliki Britaniji so uporabili armirano plastično maso za opaž stebrov, ki imajo na vrhu obliko gobe. Tak kalup je za notranje stebre izdelan iz dveh polovic, ki sta med seboj zvezani z vijaki. Za zunanje stebre, za stebre, ki so situirani na robu stavbe in ki so polovični, so uporabili samo polovico kalupa, ki so ga zaprli z lesenim opažem.

Mode za napravo opaža so naredili tako, da so najprej izdelali model iz mavca in ga položili na zemljo. Nato so model prekrili s polivinil-akoholom, ki prepreči, da se na tako pripravljen model ne primejo snovi, iz katerih se izdelava kalup.

Kalupi izdelani tako, da so na pripravljeno ploskev modela nanesti s krtačo plast polyster smole. Na to plast smole so položili tenko plast steklene volne, ki so jo nato vtisnili v smolo z ročnim valjarjem. Tako so polagali posamezne plasti polyster smole

Utrinki iz dela organov samoupravljanja v ljubljanskih centralnih obratih

Dober je lahko še boljši

Tovariš Vukmanovič, predsednik Centralnega sveta sindikatov jugoslavije je na nedavnem kongresu kovinarjev v Beogradu dejal, da so kovinarji prav gotovo najnaprednejši del delavskega razreda.

Zgodovina delavskih bojev to potrjuje. Spomnimo se le petrograjske tovarne Smolni v veliki Oktobrski revoluciji, ti delavci niso poznali umika. Pa ni treba po zglede tako daleč. Tudi naša zgodovina delavskih bojev od jeseniškega proletariata do kovinarjev v Zagrebu, Brodu, Beogradu itd. je prepleteno z imenom kovinarji. Ali ni tudi tovariš Tito kovinar?

njih prišlo. Vsi se še prav dobro spominjamo, da je osrednji delavski svet s tem dosegel da dobiček sprti delimo, hkrati pa še bolj spodbudil delavce za večjo proizvodnjo, ker je vsak dobil še 10 % na zaslužek po normi ali akordu. Prav gotovo pa ni smotno, niti gospodarsko niti moralno utemeljeno, če bi dobil ta »dobiček« tudi tisti kolektiv, ki je napravil zgubo in bi bil zdaj nagrajen za slabo gospodarjenje. V Centralnih obratih so to razumeli, predlog je sestavila tarifna komisija, stvar je šla potem skozi upravni odbor in delavski svet in potem še na sestanke v kolektivu, da je bil vsak delavec točno seznanjen, kako je s to zadevo.

Tretji uspeh, ki ga pa je težko pripisati le enemu organu ali organizaciji, pa je ustanovitev stanovanjske zadruge. Ideja se je namreč rodila na skupnem sestanku predstavnikov uprave, organov upravljanja in družbenih organizacij. Do sedaj je to šele ideja, ki jo je treba urediti, vendar vse kaže, da ne bo ostalo le pri besedah.

Širok dnevni red delavskega sveta, UO se sestaja dokaj redko

Dejali smo, da se sestaja delavski svet le na vsak poldrug mesec. Do takrat pa se nabere toliko stvari, da obsega dnevni red tudi po 12 točk in traja tako zasedanje po

litev dalje redna praksa in bi bilo škoda, če bi jo prekinili, saj se ustvarja s tem neposredna vez med organi upravljanja in kolektivom ter ima kolektiv možnost povedati svoje mnenje o njihovemu delu ter gospodarjenju in predlagati, katerih problemov se bi bilo treba še lotiti in podobno. Res izobesajo zapisnike zasedanj v vseh delavnicah, vendar to le ne zadostuje, ker delavec nima priložnosti povedati, kaj misli o posameznih zadevah. S temi sestanki pa so še širše odprli vrata delavski pobudi.

Prav gotovo pa bi bila ta vrata še bolj odprta, ko bi dobili člani DS in UO hkrati z vabilom na sejo še obrazložitev k posameznim točkam dnevnega reda, vsaj k pomembnejšim, saj bi tako omogočili, da bi se člani DS in UO še pred sejo pogovorili z delavci, za kakšno stališče naj se odločijo na seji, kaj naj predlagajo itd. To pa bi omogočilo tudi širše politično delo sindikata, ki bi mogel na seji izvršnega odbora, po potrebi pa tudi na sestanku kolektiva razpravljati o predlaganih rešitvah posameznih problemov in politično vplivati na odločitve organov delavskega samoupravljanja. Ni namreč dovolj, če je na zasedanju le predsednik podružnice, ki zastopa sindikat, saj lahko največkrat govori le v svojem imenu, če stvari niso prej prečitali na seji izvršnega odbora podružnice, da bi lahko govoril o stališčih sindikata.

Sindikat — organizacija upravljalcev

Ko smo že pri sindikatu, recimo še nekaj besed o njegovem delu, da bi se delavsko samoupravljanje še bolj poglobilo.

Brž po volitvah so spoznali, da je večina izvoljenih članov še mlada po političnem delu in po delu v organih upravljanja ter zato še ne poznajo svojih upravljaljskih pravic in dolžnosti, kakor tudi ne širših problemov, s katerimi se bodo srečevali na zasedanjih. Zato so priredili enodnevni seminar po gradivu seminarja na Pohorju. Razdelili so tudi skripte s pohorskega seminarja. To je bil nedvomno pomemben prispevek sindikata k delavskemu upravljanju, ki nazorno kaže, da se ta podružnica zaveda svojih temeljnih nalog. Razprave delavskega sveta so postale živahne, krešjeje se mnenja in nikakor ne bi mogli reči, da je zasedanje »zbor kimavcev«.

Razen tega je dal sindikat organom upravljanja nekaj predlogov, da bi izboljšal gnotne in življenjske pogoje delavcev. Tako so n. pr. v tednu varnosti uredili in pospra-

Ludvik Snajder, večkratni predsednik DS

Zato lahko pričakujemo, da bodo tudi naši kovinarji iz Centralnih obratov tisti, ki bodo s svojo prakso kazali pot pri razvijanju in oblikovanju socialističnih odnosov v proizvodnji in ki jih bodo drugi Gradisovi kolektivi lahko posnemali ter uporabljali njihove izkušnje.

Ali menite, da pretiram, če zapišem, da so naši kovinarji v določenem smislu naša avantgarda? Res je, da me je prevzelo, ko sem odhajal iz centralnih obratov, kjer sem se pogovarjal z več ljudmi o metodi dela organov delavskega upravljanja, o njihovih problemih, o delu njihovega sindikata itd. Prepričan sem, da ni to zgolj moj subjektivni občutek, ampak da so res storili marsikaj, da tako priznanje tudi zaslužijo. Toda presodite sami!

Predsednica delavskega sveta Hilda Mlakar in predsednik upravnega odbora Jože Rozman sama skrbita, kdaj naj bo zasedanje delavskega sveta ali upravnega odbora, sama zbirata tudi probleme, o katerih se bi bilo treba pogovoriti na seji. Seveda pa se o tem prej pogovorita z upravnikom, če nima morda še sam kakšnega predloga za dnevni red.

Da, prav sem zapisal: predsednik delavskega sveta ljubljanskih centralnih obratov je ženska, kolikor vem, prva v vsej zgodovini delavskega upravljanja v Gradisu. Tudi to kaže po svoje na miselnost v Centralnih obratih, ki se ne drže okostenelih šablon, saj imajo še celo v tekstilnih tovarnah, kjer je le vsak deseti možki, v delavskem svetu večino možki.

Trije veliki uspehi

Delavski svet se sestaja vsak poldrug mesec in je, odkar je bil izvoljen, štirikrat zasedal. Najpomembnejši problemi, s katerimi se je srečeval, so bili akordi, tarifna politika, obratni dodatki, za katerega menijo, da so tudi uslužbenci upravičeni, če se že določa po letih službovanja v podjetju. Največji problem pa so prav gotovo stanovanja. Predsednica delavskega sveta meni, da je največji uspeh doslej v tem, da so uspeli 60 % del akordirati.

Drug pomemben politični uspeh delavskega sveta pa je v tem, da ne izplačajo tistih 10 %, ki jih dobi vsak, če dela v akordu. Ta zaslužek obdržijo do končnega obračuna, ko bo očitno, ali so obrati poslovali z izgubo ali pa bo bilanca izkazala presežek. Osrednji delavski svet je namreč sklenil, da tega ni moč izplačati, če napravi edinicna izguba, niti ni moč izplačati presežka ekonomskih enot. No v Centralnih obratih so prvi uresničili sklep osrednjega delavskega sveta.

Kajpak to ni šlo lahko, saj se vsak raje drži pregovora: »bolje drži ga, nego lovi ga« in le še ne verjame, da bo dobil ob periodičnem obračunu res tistih deset odstotkov. Nedvomno kaže ta sklep zaupanje kolektiva v organe delavskega samoupravljanja, da bodo tako gospodarili, da bodo lahko v celoti izplačali tudi tistih deset odstotkov.

Naj le mimogrede omenim, da je prav, če se spomnimo, kako je do

Predsednik UO Jože Repše

pet, šest ur. Seveda so proti koncu že vsi utrujeni in se zgodi, da gre proti koncu navsezadnje le za formalnost. Če bi se delavski svet sestajal pogosteje, dnevni red ne bi bil tako obširen in bi temeljiteje pretresli posamezna vprašanja. Seveda pa je druga težava, ker so člani delavskega sveta tudi strojniki in drugi »terenci«, ki se morajo voziti od daleč na zasedanje pa izgube precej časa in delo bi občutneje trpelo. Vse torej kaže, da so glede tega našli pravo meró.

Malce drugače pa je z upravnim odborom. Tudi ta se je doslej sestajal štirikrat, torej prav tolikokrat kot delavski svet. Človek bi namreč pričakoval, da se bo upravni odbor kot izvršni organ delavskega sveta, ki vodi posle med dvema zasedanjima delavskega sveta, pogosteje sestajal in reševal tekoče zadeve. Upravni odbor bi moral biti tako sestavljen, da bi se lahko pogosteje sestajal in so to tudi upoštevali, čeprav sta v upravnem odboru po en šofer in en strojnik.

Na zasedanju organov upravljanja vabijo redno predstavnika sindikalne podružnice in je tako sindikat redno na tekočem o vseh problemih gospodarjenja in upravljanja. Če je bilo medtem zasedanje osrednjega delavskega sveta, pride tudi član osrednjega delavskega sveta na sejo ter poroča o zasedanju. Upravnik je že po dolžnosti član upravnega odbora, medtem ko vabijo šefa komerciale takrat, kadar so na dnevnem redu finančne zadeve. Praktično je to skoraj vsakekrat. Razen tega vabijo na sejo še predsednike raznih komisij, če razpravljajo o problemih z njihovega področja, mojstre itd.

Sestanek kolektiva po vsakem zasedanju DS

Posebno pomembna novost v delavskem upravljanju Centralnih obratov pa je, da po vsakem zasedanju delavskega sveta skličejo sestanek kolektiva, na katerem razložijo probleme, o katerih je razpravljalo DS. To je od letošnjih za-

Prejšnji predsednik tov. Brank

vili prostore z udarniškim delom. Z zbranim denarjem so lahko plačali hrano delavcem, ki so delali v Poreču itd.

Težava pa so, ker je v kolektivu sorazmerno velika fluktuacija in so odšli kar trije člani izvršnega odbora podružnice v glavnem zaradi premajhnih zaslužkov v primerjavi z drugimi kovinskimi podjetji. To pa je posebno vprašanje notranje delitve dohodka v Gradisu. Dosti si obetajo od organizacije ekonomskih enot in skupnosti ekonomskih enot, ko bodo Centralni obrati predstavljali tako skupnost. Tedno pa pričakujejo, da bodo dobili potem tudi polno pravico razpolaganja s sredstvi, ki jih bodo oni ustvarili. Upajo, da bodo potem mogli v večji meri uravnovesiti osebne dohodke in tako zmanjšati fluktuacijo. Precej ljudi, s katerimi sem razgovarjal, je dejalo, da je v redu in prav, da ni moč izplačati dohodkov ekonomskih enot, če

Tu deluje kolektiv Centralnih obratov

je edinic deficitna. Če to velja za deficitne edinice, bi moralo veljati isto načelo za suficitne, torej za tiste, ki ustvarjajo presežek. Toda to so stvari, ki jih bomo morali razčistiti, ko bomo ustanavljali skupnosti ekonomskih enot in določali načela notranje delitve dohodka.

Zarodek samoupravljanja v ekonomskih enotah

Naj ob koncu omenim še nekaj, česar v drugih edinicah nisem opazil, ali pa to imajo pa jim v razgovoru ni prišlo na misel, iz česar sklepam, da ta organ niti ne deluje. Gre namreč za tako imenovani strokovni svet — organ upravljanja ekonomske enote.

Zakaj je ta strokovni svet tako pomemben? To je namreč zarodek delavskega samoupravljanja v ekonomskih enotah. Res ime ne ustreza, saj je poudarjena strokovna plat. V obratih pa so prevzeli le ime, dali pa tej obliki povsem novo vsebino. Ta organ so preoblikovali v organ delavskega samoupravljanja. V ekonomski enoti n. pr. avtoparka je v strokovnem svetu 5 šoferjev, prometnik, fakturist in šef ekonomske enote.

Čprav se je »strokovni svet« le dvakrat sestajal, saj je bila enota še-

le pred nedavnim ustanovljena, je dosegla že pomembne rezultate. Najpomembnejši pa je nov duh gospodarjenja, ki je zavladal v njej, ko se enota z zavzetostjo prizadeva za čimboljše izkoriščenje prevoznega parka, za čimboljše vzdrževanje itd. in si poiščejo delo tudi pri drugih podjetjih, če ga pri nas nimajo. Tako delo tudi povsem opravičuje spremembo imena in bi bolj ustrezalo, če bi ta svet imenovali Svet ekonomske enote.

Toda praksa drugih podjetij kaže na to, da je tak svet daleč preozek organ upravljanja. Bistvo ekonomskih enot namreč ni v knjigovodskem zajemanju podatkov in obračunu, ampak v tem, da ekonomske enote omogočajo najširše uveljavljanje delavcev v samoupravljanju. Torej: ekonomska enota mora omogočiti, da bo vsak proizvajalec sodeloval pri odločanju. To pa pomeni, da delavskega upravljanja ne moremo zapreti v ožek »svet ekonomske enote«. O njenih zadevah mora odločati ves kolektiv, saj gre za sredstva, ki so jih v enoti sami ustvarili.

Vendar zarodek delavskega samoupravljanja v ekonomskih enotah je že. Gre za to, da ga dalje razvijemo. Pobuda za to pa je, vsaj tako kaže, zrasta v Centralnih obratih.

V. J.

NEKAJ SPOMINOV iz centralnih obratov Ljubljana

Ob ustanovitvi podjetja leta 1945 in nadaljnjih letih razvoja podjetja se je pokazala potreba, da mora tako velika gradbena operativna, kot je bil »Gradisc«, imeti v svojem sestavu tudi stranske obrate. Naloga teh obratov naj bi bilo izvrševanje vseh uslug pri vzdrževanju gradbene mehanizacije, izvrševanje transportnih uslug ter oskrba z izdelki lesne proizvodnje.

Zarodek sedanjih Centralnih obratov, ki so dobili to ime šele leta 1948 ob ustanovitvi uprave Centralnih obratov, sega že v prva povojna leta. Od leta 1945 do 1948 pa so v okviru »Gradisca« obstajale obrtniške delavnice. Tudi na Mariborskem otoku je bila manjša servisna delavnica, ki je služila za vzdrževanje gradbene mehanizacije pri gradnji hidrocentral. Delavnica je bila v barakah in zelo slabo opremljena. Te delavnice so delale samostojno pod vodstvom tehničnega direktorja centrale podjetja.

Z razvojem podjetja pa je nastala potreba, do te delavnice centraliziramo pod enotno vodstvo in izvršimo reorganizacijo v tehničnem in komercialnem smislu.

Tako se je v letu 1948 formirala uprava centralnih obratov v Ljubljani. Pod delokrog te uprave so spadale naslednje delavnice: Splošne delavnice, mehanične delavnice s ključavničarsko in elektro-delavnico, delavnico v Mariboru in ključavničarsko delavnico v obratu Skolja Loka.

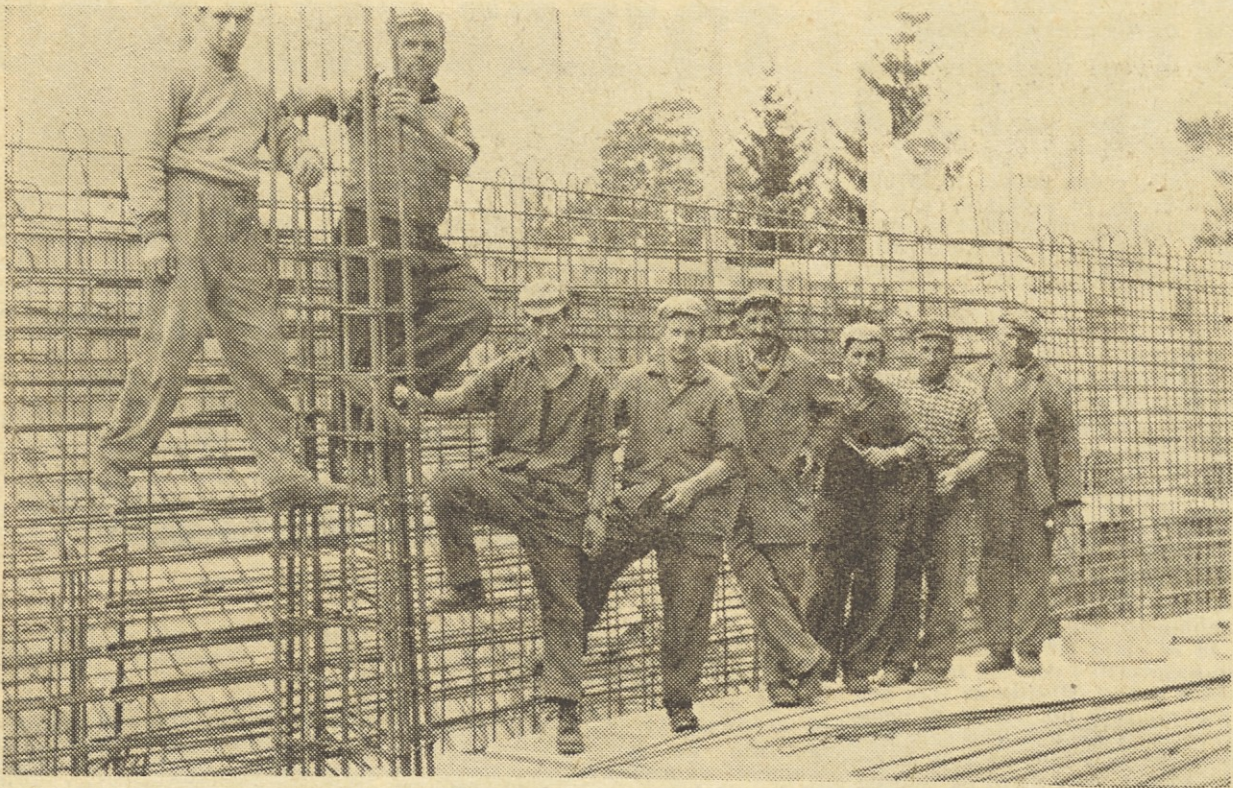
Od leta 1948—1949 je bila grajena strojna mehanična delavnica. Z dograditvijo le-te je bilo možno preseliti ključavničarsko delavnico iz Škofje Loke in ostale delavnice s Celovške in Vodovodne ceste.

V letu 1948 do 1953 so bile v podjetju razne reorganizacije kot posledice menjave vodilnega kadra v podjetju. V letu 1953 je bila dograjena tudi delavnica v Mariboru, v katero so se preselili delavci iz barak na Mariborskem otoku. Najnost zgraditve te delavnice s skladišči in upravo je bila utemeljena iz razloga, ker smo potrebovali za štajersko območje šlične delavnice kot za kranjsko. V letu 1953 smo pričeli z gradnjo upravnega poslopja in dveh stanovanjskih četvorčkov. S tem je bila ustvarjena možnost, da izvršimo reorganizacijo uprave po predvidenem načrtu in uredimo vse potrebne sanitarne prostore za delavce. DS je mnogo razpravljalo tudi o skrbi za delavce. V ta namen so bili v Savskem naselju dograjeni štiri stanovanjski četvorčki in tako trenutno rešeni kritični stanovanjski problemi. V tem obdobju smo uredili tudi komercialno poslovanje.

Z uvedbo oddelka o mehanizaciji je nastalo v podjetju v celoti novo obdobje, saj smo z organizacijskimi problemi uredili vsa osnovna vprašanja okoli vzdrževanja, posojanja in zaračunavanja najemnin, predvsem za težko mehanizacijo. V zadnjih letih pa smo posvetili vsó pozornost še uvedbi priprav in dela

Naši bodoči kleparji, mehaniki in šoferji. Skupina vajencev iz Centralnih obratov

To je Štrucova potujoča brigada

Nekaj suominov Potujoča brigada

(Nadaljevanje z 9. str.)
pri defektni službi, ojačenju dela v akordu in končno uvedbi EE v centralnih obratih.

Ob tej veliki obletnici, ki jo letos praznujemo pri »Gradiscu«, je prav, da naštujemo tudi uspehe, ki so jih obrati dosegli. Kot že rečeno, je bila prvotna naloga ob ustanovitvi naših obratov vzdrževanje vse gradbene mehanizacije in izvrševanje transportnih uslug. Na tem mestu je potrebno poudariti in istočasno tudi pohvaliti prizadevnost naših remontnih delavnic, posebno v obdobju od leta 1945 do 1956, ko je bilo veliko pomanjkanje rezervnih delov, bodisi za gradbene stroje ali pa za avtopark. Marsikatero improvizacijo je bilo treba izvršiti zato, da je bil stroj ali avtomobil zopet v pogonu. Nema lokdaj smo morali obrati požreti kakšno grenko pilulo na račun kritike gradbenikov, če nam improvizacija ni uspela. Če smo uspeli, smo vedeli za to samo mi, če nismo, je vedel ves »Gradisc«. Danes se spominjamo pravzaprav samo tistega, kar naj je ostalo lepega v spominu. Poleg teh nalog pa je bila tudi naloga CO izvrševanje raznih prototipov gradbenih strojev in izvrševanje ostalih strojskih uslug.

V prvih letih naših obratov smo dobili že tudi marsikatero odgovorno nalogo pri izdelavi novih strojev, pač iz enostavnega razloga, ker takrat gradbeništvo še ni imelo na razpolago potrebnih deviz za uvoz novih strojev. Z večjo in manjšo srečo smo uspeli že v prvih letih izdelati nekaj strojev v Mariboru in Ljubljani. Vsekakor pa smo v poznejših letih, posebno v času, ko smo že formalni tudi konstrukcijski oddelek v CO, uspeli celo z osvojitvijo serijske izdelave nekaterih gradbenih strojev, bodisi za naše podjetje ali celo za podjetja celotnega gradbeništva v Jugoslaviji. Danes lahko s ponosom gledamo na stroje, ki so gradbeništvo kot celoti pripomogli, da smo gradbenemu delavcu olajšali delo. Naši obrati v Ljubljani in Mariboru so doslej osvojili naslednjo serijsko proizvodnjo strojev:

Konzolna dvigala nosilnosti 250 kg, konzolna dvigala nosilnosti 500 kg, ročne skreperje, mešalce za malto, protitočne mešalce, japanarje, sortirne in pralne valje, dehidratorje, ostalo opremo za separacije, opremo za gradbene laboratorije, sušilne naprave za agregate, cestne orače, cestne pihalce, dozirne naprave, silose za cement, ciklonske naprave, opreme za prenapeti beton, opreme za vakuum beton itd. Nadalje so naši delavci s konstrukcijskim oddelkom sodelovali z gradbeniki pri uvedbi uporabe vakuum betona, prednapetega betona, gradnje stanovanj po PBM-sistemu itd.

Od leta 1945 pa do danes, t. j. v 12 letih, odkar obstajajo Centralni obrati, smo dosegli skupno okoli 6 milijard prometa. Realizacija je od leta 1948, ko smo imeli 140 milijonov realizacije, porasla na milijardo in 100 milijonov, ki jo bomo dosegli v letošnjem letu. Zanimivi so tudi podatki o prevoženih ton/km našega avtoparka, in sicer smo od leta 1948 pa do leta 1959 prevozili skupno 27.340.000 ton/km. V letu 1948, torej ob ustanovitvi CO, smo prevozili 1.631.198 ton/km, v letu 1959 pa 2.607.000 ton/km; torej, promet se je povečal v 12 letih za milijon ton/km.

Slične uspehe bi lahko s številkami dokazali tudi za vse ostale naše edinice v CO. Za vse te uspehe sta zaslužna oba kolektiva v Ljubljani in Mariboru, katerima naj velja ob tej priložnosti posebna zahvala in priznanje.

Na naših mariborskih gradbiščih in sektorjih jih že vsi poznamo, brigada železokrivcev s tovarišem Štrucem na čelu. Kdo ne bi spoznal dobrih, vestnih in požrtvovalnih ljudi, ki delajo od zore do mraka in, če je potrebno, tudi ponoči, pri reflektorjih odseva sijaj klešč, s katerimi vežejo armaturo po naših objektih.

Danes so v Mariboru na centralnem krivilišču železa in pripravlja-

Matevž Eržen, predsednik DS obrata v letu 1957

jo armature za silose, apnenice, šole, stanovanjske objekte, industrijske stavbe, jutri pa so že na teh objektih po Mariboru, v Rušah, Slovenski Bistrici, Ceršaku, Sladkem vrhu, Kidričevem itd., kjer požvižgavajo in so vedno dobre volje, pri vestnem polaganju armature.

Tovariš Štruc pravi, da je hudo le to, da je vse prišlo naenkrat in da bi vsi hoteli imeti armaturo že jutri skrivljeno in položeno. Večkrat mora šef gradbišča poseči vmes in dati prednost eni ali pa drugi ekonomski enoti. Šefi ekonomskih enot pritiskajo, se jezijo, vendar vsem krati ni moč ustreči. Navsezadnje pa so vsi zadovoljni, saj naši fantje znajo potegniti in vse zadovoljiti. Tako pravi tov. Štruc. Tako pravimo mi, ki jih že dobro poznamo.

Priznati jim moramo, da store včasih več, kot je pričakovati ob

tako slabem strojnem parku, ki si je že prislužil pokoj. Samo v zadnjih štirih mesecih je šlo skozi njihove roke za silose preko 250 ton armature, za apnenice preko 120 ton, za druge objekte preko 100 ton železa. Vso to količino je potrebno zravnati, skriviti in položiti. Letno gre skozi njihove roke več kot tisoč ton železa.

Številke povedo, da je to brigada, ki nima časa za počitek, ki dela pridno in zagrizeno, kako bi lahko zadovoljila vse sektorje, vse ekonomske enote, ki jih je skupno preko 50. Naša potujoča brigada se seli od stavbe do stavbe, od kraja v kraj in povsod jih bodrimo, povsod hočemo iz njih iztisniti vse, kar zmorejo. Oni pa razumejo naše težave in delajo 10, 12, 16 pa tudi več ur, če je to potrebno.

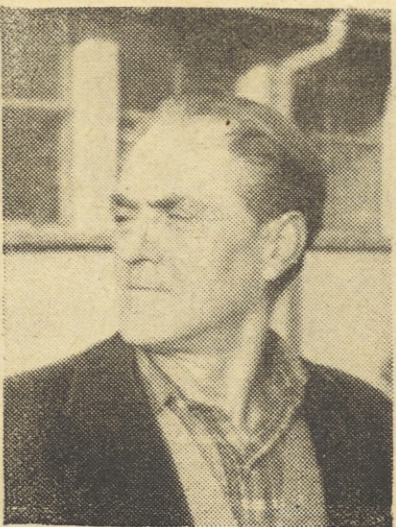
S temi vrsticami se hočemo oddolžiti ljudem, ki so skromni in tihi, o katerih ni čuti, ki pa vendar k vsakemu našem uspehu prinesejo svoj delež.

Ob 15-letnici obstoja našega podjetja 10-letnici delavskega samoupravljanja vam v imenu vseh sektorskih tehnikov in inženirjev čestitam, se vam zahvaljujemo za vložen trud ter vas tudi v bodoče prosimo, da nam pomagate pri izgradnji v mariborskem okraju.

Brigadirju Štrucu pa želimo, da bi še dolgo vodil svojo potujočo brigado, bil zadovoljen z nami tako kot smo mi z njim.

Mandelenič Ivan, predsednik DS Podvelka

Franc Gruđen, predsednik DS I. 1960 — OGP Ljubljana

Nadan Sevnik, predsednik UO I. 1960 — OGP Ljubljana

KOLEKTIV LESNIH OBRATOV Škofja Loka

ob 15 - letnici podjetja in 10 - letnici delavskega upravljanja

V pisarni obrata upravnika Ignaca Šuštaršiča leži na mizi kup porumenelih zapisnikov. Tudi obrazi navzočih so nekam zamišljeni in tihi. Tu so zbrani nekdanji predsedniki DS in UO. Mislijo, kako naj se pogovore in kako naj prikažejo neštete probleme in sklepe, ki so jih sprejeli v 10 letih dela delavskega sveta. Ali je vse to res samo kosček zgodovine in napisani sklepi le mrtve točke na papirju? Ne, tu je mnogo več! Vse, kar so v teh letih ustvarili, živi z njimi in daje obilne sadove.

Težak je bil začetek za škofjeloški kolektiv. Vse do leta 1952 je bil v sestavi Centralnih obratov v Ljubljani. Delavnice so bile slabe in zastarele. Pa še iz teh so se morali tako rekoč čez noč izseliti. Znašli so le na travniku brez vsega. Pozneje je bila sezidana nova žaga, vse druge delavnice pa so bile postavljene kot provizoriji. Samo nekaj let, je bilo rečeno takrat, toda nekateri od teh provizorijev še danes služijo svojemu namenu. Z ob časa je že opravil svoje.

Komaj se je obrat izkopal iz škode ob selitvi in urejanju delavnice, že je dobil drugi udarec. Požar je leta 1953 uničil tesarsko delavnico z vso mehanizacijo. Hkrati pa je zavladala v obratu še politična neenotnost kot posledica široke propagande za priključitev k sosednjemu lesnemu kombinatu. Le odločnemu stališču takratnega DS z vodstvom gre za sluga, da se je škofjeloški kolektiv obdržal.

Svoj prvi DS je obrat izvolil šele leta 1952. Pet predsednikov je vodilo DS skozi 8 let delavskega samoupravljanja. Mnogo so posvetili vzgoji mlajšega kadra in letos so zaupali funkcijo enemu izmed mlajših predsednikov delavskih svetov v podjetju.

Lansko leto je lesni obrat s pomočjo tehničnega vodstva pričel intenzivno obnavljati dotrajane objekte. Na novo je bila sezidana mehanična delavnica z garažo in centralnim skladiščem. Preurejene so bile tudi ročne mizarske delavnice. V skrbi za delavce so zelo lepo uredili jedilnico, garderobo in sanitarije. Položena sta bila tudi kanalizacija in vodovod po vseh delavnicah. Zdaj grade citronske odsosovalne naprave, ki bodo po izvedbi in konstrukciji najsodobnejše. Modernizacijo tudi sušilnico lesa. V pripravi imajo tudi gradnjo stanovanj za tesarske vajence, ki naj bi se v bodoče vzgajali le v tehnično izpolnjevalnem obratu. Pristopili so tudi k improviranju lesnih izdelkov.

V 10 letih so bili v obratu naslednji predsedniki: Cene Oman, je bil predsednik DS v letih 1953, 1956, 1958, 1959. Alojz Carman, 1954, 1955. Matevž Eržen je bil predsednik DS leta 1957. Karl Likozar leta 1952, naš najmlajši predsednik DS Maks Bogataj pa zdaj vodi DS.

Ob 15-letnici obstoja podjetja in 10-letnici upravljanja v DS se lahko tudi kolektiv lesnega obrata Škofja Loka s ponosom uvrsti med ostale edinice podjetja.

Alojz Carman, tesar, predsednik DS obrata v letih 1954, 1958

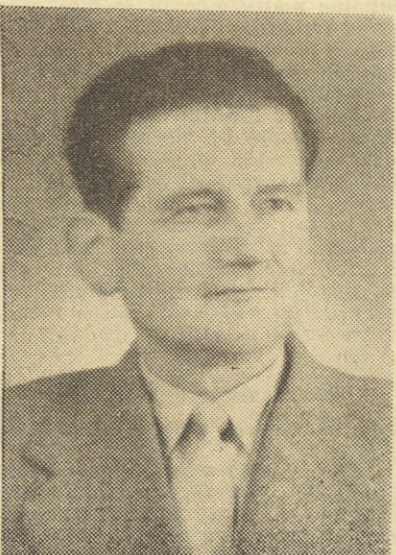
Tudi tovariš Ignac Šuštaršič je bil že nekajkrat predsednik delavskega sveta v Celju

Karel Likozar, predsednik DS v letu 1952

I. Mahnič, večkratni predsednik v CO

Cene Oman, predsednik DS obrata v letih 1953, 1956, 1958, 1959

Maks Bogataj, predsednik DS obrata v letu 1960

Čestitke izpod Mežaklje

Pod Mežakljo stoji eno izmed najstarejših »Gradisovih« gradbišč — Jesenice. Sicer gradbišče ne nosi nobenega vidnega napisa, vendar že vsakdo ve, da tu stanujejo in delujejo »Gradisovi« delavci. Prav tako kot je prvo gradbišče v podjetju uspešno gradilo nove stanovanjske objekte na Plavžu in Slovenskem Javorniku, smo vzporedno z gradnjo družbenega standarda pričeli tudi z delom na industrijskih objektih v Javorniku in pozneje na Jesenicah. Gradbišče si je v prvi petletki glede na velike naloge pri izvajanju industrijskih in stanovanjskih gradenj pridobilo veliko izkušenj tako na tehničnem kot na organizacijskem področju.

Uredba o delavskem upravljanju v letu 1950 ni našla delavcev nepripravljenih. Volitve v prvi delavski svet na gradbišču »Gradis-Jesenice« so bile 15. julija 1950. Takratni Delavski svet je štel 39 članov. Za prvega predsednika delavskega sveta je bil izvoljen tov. Martin RIHTAR, kvalificirani železokrivec. Po premestitvi predsednika gradbišča na Hidrocentralo Medvode pa je prevzel to mesto tov. Ivan ZEVNIK. Kot marsikje delo delavskega sveta v začetnem obdobju ni bilo najbolj uspešno, se je pa zato toliko bolj izboljšalo zadnja leta in je dobil delavske svet odločujočo vlogo pri samoupravljanju gradbišča.

Do leta 1955 so bili že zaznamovani veliki uspehi. V letu 1955/56 pa je prišlo nenadoma do velikega zmanjšanja investicij, s tem v zvezi pa tudi do zmanjšanja kolektiva ali pa do selitve kadrov z gradbišča na gradbišče ali v druga podjetja. DS in UO gradbišča sta pri tem izgubila mnogo dobrih članov. Kljub temu pa lahko upravičeno trdimo, da je v tem času, ko so bili gradbišču »Gradis« — Jesenice šteti dnevi obstoja, pripomogla zavest članov DS in UO odnosno starih članov kolektiva, da je gradbišče v tem času vzdržalo in po prestani krizi uspešno nadaljevalo razvojno pot. Od leta 1956 do leta 1960 je gradbišče letno enkratno povečalo bruto produkt od preteklega leta. V letu 1960 je znašal plan proizvodnje 600 milijonov gradbenih in obrtniških del, v tej vsoti je 450 milijonov gradbenih del in 150 milijonov obrtniških del. Realizacijo ustvarja gradbišče na območju Jesenice, Javornika, Lesc, Bleda, Gorij in Bohinja, Skraka, na teritoriji štirih občin. S to realizacijo se Gradbišče uvršča na prvo mesto gradbišč »Gradisa« po kapaciteti.

Z uspešnim povečanjem proizvodnje iz leta v leto ugotavljamo večjo in uspešnejšo iniciativo delavskega samoupravljanja. S tem v zvezi se krepi tudi želja po večjih kompetencah DS in UO enot. Gradbišče je ustanovilo 6 ekonomskih enot, ki obsegajo skoraj vso gradbeno dejavnost, z namenom, da poveča proizvodnost in še bolj pravilno stimulira delavce. Opaziti je, da je tudi ta ukrep pozitiven in so zabeleženi lepi uspehi, posebno tam, kjer so se delavci in tehnično vodstvo ogreli za ta nov način dela. Seveda so na dober uspeh ekonomskih enot vplivali tudi ostali činitelji. Glede na uspeh nekaterih ekonomskih enot smo mnenja, da je treba dela izvrševati v okviru ekonomskih enot, seveda pa je treba rešiti vprašanje, kako stimulirati celoten kolektiv. DS in UO se s tem dalj časa ukvarjata in sta mnenja, da bi bil uspeh v proizvodnji isti, če bi nastopalo gradbišče kot ekonomska enota v celoti.

Glede na ugodno perspektivo gradbenih del in na ostale okolnosti — predvsem širitev železniškega omrežja v teritorij obstoječega delavskega naselja gradbišča — mislimo v bodoče na podlagi že obstoječega zazidalnega načrta pristopiti postopoma k intenzivnejši gradnji delavskega naselja. Ugotovili smo, da je bilo doslej na tem področju premalo storjenega. Za uresničitev vseh teh nalog pa je treba čim prej zgraditi stanovanjski blok, ki smo ga že pričeli graditi, tako da bo mo-

goče preseliti družine vsaj konec naslednjega leta.

V delavskem naselju samem je predvidena gradnja še treh samskih domov. Po izgraditvi teh objektov bomo lahko vsem delavcem kolektiva nudili sodobna stanovanja z ustreznimi sanitarijami. Samski blok za 120 oseb bomo zgradili leta 1961. V okviru izgradnje delavskega naselja mislimo zgraditi tudi prostor za obratne delavnice in garaže. Del te izgradnje mislimo financirati iz sredstev odškodnine JZ, ki nam jo je dala za odstranitev obstoječih obratov.

Problem preteklosti, ki se veča iz leta v leto, je fluktuacija delovne sile, kakor tudi veliko pomanjkanje kvalificirane delovne sile. Res je, da smo v zadnjih letih aktivneje pristopili k izobraževanju delavcev, vendar s tem še ni dosežen zaželen uspeh. K povečanju staleža dobre delovne sile ne more prispevati toliko personalna služba ali prizadevnost posameznikov, kot to lahko stori celotni kolektiv.

Ob tem kratkem pregledu dela in problemov ob 10-letnici delavskega samoupravljanja smo prišli do zaključka, da bomo velikim perspektivnim nalogam kos le tedaj, če bomo tudi v bodoče skrbeli načrtno za dvig strokovnega kadra, kakor tudi za usposabljanje članov delavskega samoupravljanja, pri čemer pa je potrebno tesno sodelovanje s sindikalno organizacijo in osnovno organizacijo ZK gradbišča.

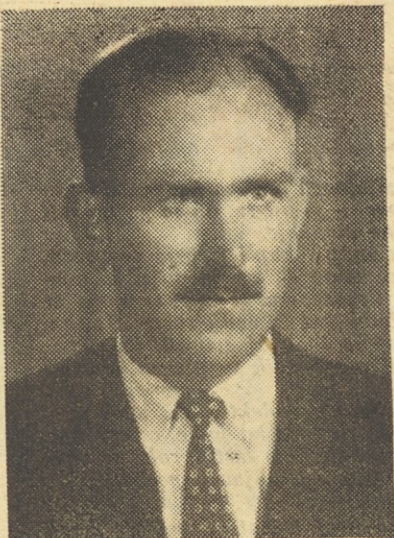
Seznam predsednikov DS gradbišča od leta 1950 do 1960:

- 1950 — Martin Rihtar
- 1951 — Ivan Zevnik
- 1952 — Viljem Zrim
- 1953 — Viljem Zrim
- 1954 — Franc Bališ
- 1955 — Franc Vovk
- 1956 — Srečko Arčon
- 1957 — Stane Simeonov
- 1958 — Jože Brešan
- 1959 — Avgust Skrt
- 1960 — Stane Simeonov

Seznam predsednikov UO gradbišča od leta 1950 do 1960:

- 1950 — Emil Grgič
- 1951 — Emil Grgič
- 1952 — Anton Kocjanc
- 1953 — Anton Kocjan
- 1954 — Jenda Stoviček
- 1955 — Jenda Stoviček
- 1956 — Jože Brešan
- 1957 — Anton Mekiš
- 1958 — Vlado Celik
- 1959 — Rudi Pregelj
- 1960 — Janez Pavlič

I. predsednik DS v HC Mostah je bil tov. Karel Makuc.

Janez Plemelj, predsednik UO v letu 1960

Vlado Celik, predsednik UO I. 1958

Karel Makuc, prvi predsednik DS v HE Moste

Janez Zevnik, predsednik DS na Jesenicah I. 1951

Avgust Skrt, predsednik DS I. 1959

Stane Simeonov, predsednik DS leta 1960

Viljem Zrim, predsednik DS I. 1952/53

Janez Bučan

Srečko Arčon, predsednik DS I. 1956

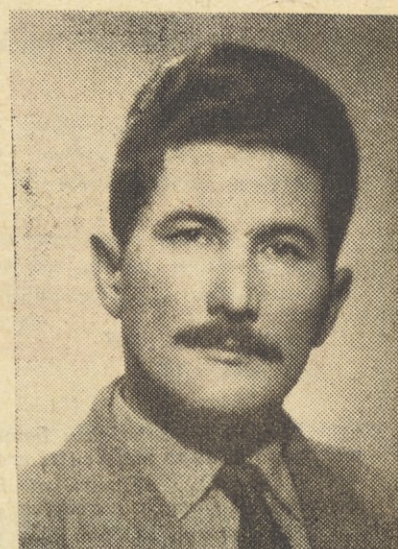
Franc Vovk, šef gradbišča Jesenice

Rudi Pregelj, predsednik UO I. 1959

Franc Bališ

Jenda Stoviček, predsednik UO 1954

Življenje je večna borba

Oglasila sem se pri tovarišu L. C. Zaradi štipendije. Pogovarjala sva se o življenju in delu. Omenil je časopis »Gradisov vestnik« in mi svetoval, naj kot štipendistka prispevam članek v »Gradisov vestnik«. Opogumila sem se.

Obiskujem II. letnik administrativne šole v Ljubljani, stanujem pa v Domu Anice Cernejeve.

Ze v otroških letih sem imela veselje do pisarne. Ko sem bila še majhno dekletce, sem šla večkrat s svojo mamo v pisarno po denar za prodano mleko. Z zanimanjem sem opazovala uslužbenice, še bolj pa sem občudovala pisalni stroj. Začela sem si, da bi bila že velika in da bi tudi sama lahko pisala nanj.

Šolska leta so hitro tekla. Približalo se je zadnje šolsko leto s perečim vprašanjem: »Kam sedaj?« Težko si je bilo iskati poklic, kajti mama ni mogla skrbeti zame, ker je slabega zdravja, brat in sestri pa so že imeli družine. Delno bi mi pomagali, toda to ne bi bilo dovolj. Kako naj najdem izhod iz stiske? Ko sem neko nedeljo prebrala časopis, sem našla razpis štipendij, med njimi tudi razpis podjetja »Gradis«. Na vloženo prošnjo sem dobila ugodno rešitev. Moje veselje je bilo nepopisno, ker sem vedela, da bom šla lahko v šolo, ki me je že kot otroka veselila. Začela se je šola in z njo nova skrb. Učenja je bilo dosti, zagrabiti je bilo treba resno, da sem lahko premagovala prve težave, potem pa je šlo. Polleten uspeh je bil odličan in zanj sem dobila lepo nagrado od podjetja »Gradis«.

Po novem letu se je internat podražil. Ravno v tem času je mama zaradi bolehanja odšla k sinu v Koper in nato v bolnišnico. To me je silno prizadelo. Mama v bolnišnici! Njeno dragoceno življenje je viselo na nitki. Slednjič se ji je obrnilo na bolje, moja skrb je postala manjša. Na spomlad je odšla domov na Bloke. Razliko med štipendijo in zneskom, ki ga plačujem za internat, je med tem časom prispevala sestra, ki je v službi v oddaljenem Beogradu.

Prvo šolsko leto je bilo končano. Kot pogodbeni sklep je bila predpisana tudi enomesečna praksa med počitnicami. Nastopila sem službo. Vsak začetek je težak, toda človek se vsemu privadi. Dnevno sem imela opravka s pisanjem števil. Po enomesečnem službovanju sem končala prakso z zavestjo, da me štipendira dobro organizirano podjetje, pri katerem bo delo lepo in zanimivo.

Vtisli, ki sem jih dobila v enomesečni praksi, ne bodo hitro zbledeli. Zelim si, da bi šolsko leto kmalu z uspehom končala in se vključila v delo kot vreden član socialistične družbe.

Ostija Novak

Čudovita sprememba Franca Brgleza

France Brglez je bil izvoljen v delavski svet pred meseci. Vse mesece je redno prihajal na seje, sedel, poslušal... Saj me razumete: opravljal je dolžnost, ki mu jo je poveril kolektiv. In bi France Brglez vso mandatno dobo lepo preždel v delavskem svetu, sedel bi in poslušal in — vse bi bilo lepo, da se ni nekaj zgodilo.

Tistega usodnega večera je France pritaval v dora-

no kakor v sanjah. Izbral si je stol, prižgal »Dravo« in pogledal okoli. Videl je dolgočasne obraze, neme, pod strop se je vil cigaretni dim. Komaj si slišal besedo. Potem so prišli »ta glavni«. Začelo se je.

Vse lepo po zborci: govoril je predsednik, govorili so še gradbišč, komercialni šefi, vodilni uslužbenci — vsi so lepo po vrsti razpravljali — in ure so tekle — kaj so že govorili.

Pa res: kaj govorijo? France Brglez je prisluhnil. In potem je skozi daljne besede, ki so se gubile v cigaretni dim, začel premišljevati. Pravzaprav se še vse do danes nisem oglasil k besedi.

Francetu so se znojne kaplje nabirale na sencih. Kako je le mogel sedeti tu kot vrsta drugih in zdolgočasno strmeti v strop, ko pa je v podjetju toliko problematičnega? Ali morda ni? Vzemimo tarifno komisijo, stanovanjsko komisijo. To je zelo važno, ali ne? V tem hipu ga je nevidna sila doignila s stola in mu sprožila roko pod strop:

»Tovariši, dovolite mi, da vam povem svojo misel. Prav je, da v komisijo izvolimo take ljudi, ki bodo vestno delali in kolektiv seznanjali z uspehi. Sedel je nazaj, si otrl potno čelo. Ko pa je slišal, da so ga izvolili v komisijo, so mu potne kaplje s senc pritekale že na lice. Vendar pa je France premagal samega sebe. Spregovoril je. Naj vidi, da lahko pade kaj pomembnega. Po tej zmagi bi se bil France skoraj zazibal kot na lovorikah v sen. Toda pravi čas se je zdržnil, prižgal cigareto — cigareta dobro premaže spanec — in prisluhnil. To pot je tekla

beseda o sprejemu novih uslužbencev, delavcev. To je zamotana reč. Pa še kako zamotana! France je doignil roko:

»Tovariši. Nikar tako. Potrebujemo kader, dober kader, takega, da ne bo uhajal iz podjetja. Tak kader je treba najti. Zato ne gre, da bi jemali na posel kogarkoli. Zato imamo pri podjetju komisije, predosem pa komisije za sprejemanje in odpust, to so tiste komisije, ki pošiljajo v časopis (ne v Gradisov vestnik) objavo. Išče mo tri inženirje, šest gradbenih tehnikov, tri delovodje, tajnico in 240 delavcev. Potem pa komisija že izbere ta pravo, ali ne?«

France si je znova utrl potno čelo in bi rad še nekaj rekel, ker je lepo govoriti. Da, nocoj je ugotovil, da je lepo govoriti. Odprl je usta. Ne, sedel je. Pozdravili so ga s ploskanjem in France je premišljeval, kje je sploh jemal besede. Hudimana, posrečilo se mu je. In potem — tudi v komisijo za sprejem in odpuščanje delavcev in uslužbencev so ga vzeli. No, lepa reč.

Taka seja delavskega sveta je dolga zadeva. Vleče se kot pot iz Ljubljane do Skofje Loke. Toda nocoj France ne čuti tako kot vselej. Prebudil se je, z eno besedo: prebudil se je. Zdaj je diskutiral. Ne, ni več tako kot vrsta drugih. Lepo sedijo, gledajo, kadijo, ali si kaj zašepčejo na uho, se zahihitajo — čakajo konec seje. Ne, France ni tak.

Na zadnji seji so govorili prav o tem. Takšni kimaoci, so rekli, prav gotovo ne sodijo v delavske svete.

Kaj pa sedaj? A, seveda, za plače gre. Plače so res čudovita reč — enkrat na mesec. Toda živeti moraš z njimi ves mesec. To je pa posebna umetnost. France ni strel. Vstal je, prosil za besedo in slišal, kako so vsi utihnili. To je tako, kot tedaj, ko slišiš, da ura stoji. Smešno, ne?

»Tovariši. Naj še jaz posežem v to diskusijo. Mnogo sem premišljeval o vlogi denarja, o normah, točkovanju in o takih pomembnih rečeh. Vidite, podčrtati moram (podčrtati je sila imenitno), kje naš narod nenehno greši. Grešimo, ker se ne zavedamo vrednosti denarja in... kako bi rekel: Odnosa med plačo, delovno storilnostjo in potrošeni silo. Marsikdo od nas vsak mesec nekaj dni po prvem lepo živi. Kilo mesa, nekaj parov klobas, zelenko slivovke — in potem je zelo dolgo do proega. Shajati je treba, veste. Clovek naj ekonomično preračuna izdatke za ves mesec in naj z denarjem tako tudi razpolaga. (France je že večkrat krel, da je mesec dolg). Toda mesec ni dolg, če tako računamo. To je eno. Osebnost ekonomija bi lahko rekel. Drugo pa je tole: plačni fond izračunamo na podlagi dohodkov podjetja. To je sicer — nabudeženo samo — zamotana reč. Ne bom vam govoril o skladih in fondih, dodatkih. (Kje, vraga, jemljem te besede?) Vsekakor pa podrahljam naš sistem nagajevanja po učinku, ker nas spodbuja, da z zavestno prizadevanostjo nenehno dovigamo učinek in posredne dohodek podjetja ter s tem tudi svoje plače. Zato bom podčrtal tudi odgovornost, ki jo imamo do kolektiva, saj je odgovorno voliti n. pr. tarifno komisijo, komisijo za ocenjevanje, v njej potrebna tovarišem zorhana mera poštenja in objektivnosti...«

France je hlatal po zraku in poltel trudno iztisnil iz sebe: »To je vse, kar sem hotel povedati.«

Zabučalo je in uspeh sijajnega govora Franceta — to je bil zares pravcati odgovor — je bil ta, da so ga izvolili za predsednika nove tarifne komisije.

France je čutil, da mu znojne kaplje tečejo po vratu, čez prsi v pas... No, prav, samo — kje je našel to učestalost, ki jo nocoj razlaga. Besede mu gredo kar same iz ust in vse se tako lepo sklada, kot bi sadil rožce. Ha, ha, zares se je prebudil. O, saj bo še kdaj govoril. Pa ja.

Na koncu se je doignil predsednik in pomenljivo za-kašljaj.

»Tovariši. Zato nas je izvolil kolektiv, da zanj urejamo problematiko podjetja, kajti 10 let je že, odkar smo delavci prevzeli tovarne in podjetja v lastne roke in proizvajalec je hkrati postal tudi upravljaec podjetja. To je naše samoupravljanje.

Od zadnjic, ko smo kritizirali nekatere molčeče člane delavskega sveta, moram reči, da se stvari lepše odvijajo. To je primer (visoko je povzdignil glas) Franceta Brgleza, za katerega sploh nismo vedeli, da tako pozna situacijo, našo sedanost in da je tako zmožen. To je preobrat, tovariši. Želim, da bi pri tem ostal in vsi ostali (ki dostikrat molče sedijo za mizo) v stalni praksi. To naj bo primer vsem članom.«

France je zardel, potem pa je skozi buren pišč, ali če hočete vihar napdušenja ljudske množice, slišal burni glas zbora: »Hura, hura...«

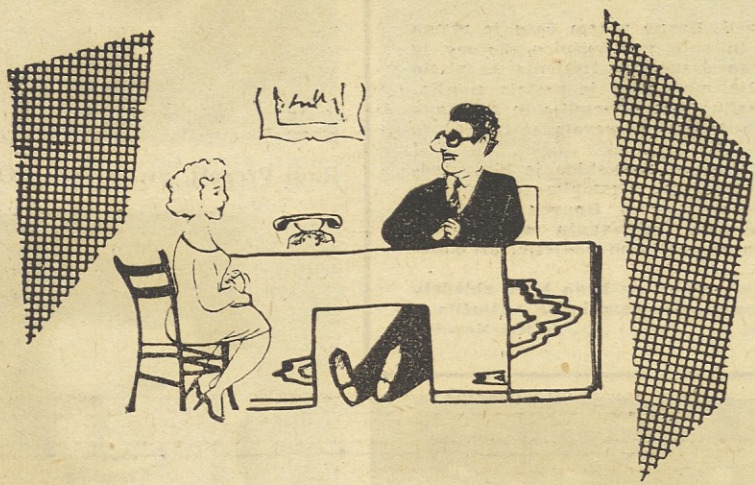

»Ura, ura, ura! France, pol šestih je preč!« Zena je Franceta sunila v rame in dodala: »Zaspala sva. Daj, zbudi se no, zamudiš bo!«

France Brglez se je stresel. »Hudičar, je rekel. Potem pa nič več. Zlezal je v hlače in ni maral ženi povedati, kaj je sanjal. On, France Brglez, da bi govoril? Saj ga polije zona po hrbtu, če samo pomisli, da bi moral govoriti pred ljudmi. Kje pa!

Ampak še po poti je moral misliti nanje, na te strašne lepe in grozne sanje.

Intervju pred sprejemom v službo na delovno mesto tajnice

- Kaj znate, draga tovarišica?
- Prosilka: Znam angleško, nemško, francosko, obvladam perfektno strojepisje in stenografijo, dovešila sem tudi fakulteto.
- Znaite kuhati turško kavbo?
- Prosilka: Ne, s tem se še nisem ukvarjala.
- Hm, poglavitno znanje vam torej manjka...

Iz prvih časov delavskega samoupravljanja

Direktor: »Danes bomo razpravljali o nabavi brisač za pisarne in nakupu metel« (tri ure žolčne razprave o tem problemu).

Član DS: »Tovariši direktor, kdaj pa bomo razpravljali o razporeditvi finančnih sredstev?«

Direktor: »O tem bom pa že sam odločal.«

Petnajst let mehanizacije v podjetju

Z ustanovitvijo podjetja »Grads« v oktobru 1950. leta je prešla v njegovo upravljanje mehanizacija in oprema nacionaliziranih bivših gradbenih podjetij, obratov in drugih.

S to mehanizacijo je pričelo novo ustanovljeno gradbeno industrijsko podjetje izvajati prva dela. Kmalu se je izkazalo, da je del mehanizacije že močno izrabljen, nekateri stroji pa precej zastareli. Dela, ki jih je prevzelo podjetje, pa so terjala tudi drugo, modernejšo in težjo mehanizacijo.

Tako je podjetje nekaj let pozneje prejelo, kot pomoč od UNRRE, več težkih strojev, buldozerjev in vlačilcev. Buldozerji so bili znamke Caterpillar, in to: D4, D7 in D8. S temi stroji je lahko prevzelo podjetje razna večja zemeljska dela, večje izkope, gradnjo cest itd. V letu 1952 je prejelo podjetje zvezno dotacijo, zato je nabavilo nekaj še manjka-joče najnujnejše stroje.

Leta 1953 je bila izvršena revalorizacija vseh strojev, naprav in drugih osnovnih sredstev. Tedaj je bila izdana uredba o upravljanju z osnovnimi sredstvi, o postopku pri nabavi, o odpisovanju in kar je najvažnejše — po tej uredbi se je začela vplačevati amortizacija. Z vplačevanjem amortizacije smo pričeli ustvarjati sklad, iz katerega lahko nabavljamo po izdanih predpisih nove stroje in opravljamo generalna popravila.

Nagel razvoj v gradbeništvu zahteva vedno nove, spopolnjene in moderne stroje. Če hočemo slediti napredku, smo prisiljeni nabavljati nove stroje. Že pred nekaj leti smo ugotovili, da sta sklad amortizacije in sklad osnovnih sredstev premajhna za naše potrebe. Prisiljeni smo bili najeti kredite, s katerimi kupujemo najnujnejše stroje.

Na drugi strani pa imamo že precej izrabljene in neekonomske mehanizacije. Izrabljene stroje postopoma odpisujemo; prav tako tudi neekonomske stroje, ali pa jih skušamo prodati.

Ze kmalu po ustanovitvi podjetja smo spoznali, da je posameznih strojev veliko preveč. Z druge strani pa je potreba po gradnjah naraščala iz dneva v dan. Zato so se ustanovila še druga gradbena podjetja v naši republici kot: TEHNIKA, PIONIR, PROJEKT itd. Del mehanizacije se je prenesel na novo ustanovljena podjetja in gradnja je začela po vsej Sloveniji. Vzoredno z nabavo mehanizacije se je usposabljal tudi tehnični kader in izpopolnjeval svoje znanje.

Podjetje je s svojimi stroji in kadrom lahko prevzemalo najrazličnejša dela — od gradnje cest do velikih, modernih tovarn in hidrocentral. S stolpnimi žerjavji smo zgradili v jubilejnem razdobju električne centrale v Mostah, Mariboru, Vuzenici, Medvodah, Soštanju itd. Žerjave smo uporabljali še pri gradnji Litostroja, železarne Zenica, silosa v Zalogu, tovarne močnih krmil v Ljubljani in več raznih blokov in stolpnic. Tudi objekte tovarne aluminija v Kidričevem smo gradili z žerjavi.

Buldozerji so odigrali velik del svoje vloge pri gradnji cest na Logu, v Grosupljah in Krškem ter v Podvelki in na Trojanah.

Leta 1957 smo dobili nekaj novih strojev iz ameriške pomoči, in to motorne skreperje, kompresor, dumperje in nakladače. Ob koncu leta 1958 smo odkupili po zaključku avto-cestne še bagre, buldozerje, dumperje in stabilni kompresor.

V zadnjih letih je nabavilo podjetje poleg navedenih strojev še nekaj kompresorjev Fagran, buldozerjev Wender in stolpni žerjav Pohorc. To so bili stroji težke mehanizacije.

Od srednje in lahke mehanizacije smo v zadnjih letih kupili več betonskih mešalcev, mešalcev malte, železa, ročnih vrtnalnih strojev in krivilcev betonskega železa, ročnih vrtnalnih strojev, pralnih in sortirnih valjev, raznih vibratorjev, vrtnalnih kladiv, japonskih na gumijastih kolesih in železnih samokolnic odkopnih kladiv in drugih manjših strojev ter motorjev.

Nagel razvoj podjetja in število strojev je že v prvih letih obstoja terjalo lastne delavnice. Tako so se v letu 1948 dogradile v Ljubljani kovinske delavnice, ki opravljajo poleg remonta strojev in vozil tudi razna druga dela za potrebe podjetja in po razpoložljivih kapacitetah še tuje usluge. Kmalu nato smo zgradili v Mariboru kovinske obrate za potrebe gradbišč štajerskega bazena. Ti obrati so nekaj manjši od obratov v Ljubljani, v njih pa izdelujemo tudi razne nove stroje.

Glede na zmožnost strokovnega kadra in opremo delavnic ter iniciativno vodstvo so pričeli v kovinskih obratih izdelovati razne stroje, in to: pralne in sortirne bobne, strojna in ročna vitla, mešalce malte, ročne skreperje, japonske, železne samokolnice z gumijastimi kolesi, ravnalce betonskega železa in druge. Vse to pa je zahtevalo vedno več strokovnega kadra. V ta namen je bilo organizirano več tečajev za polkvalificirane in kvalificirane strojnike — upravljalce gradbenih strojev. Strojniki — žerjavisti so morali opraviti še dodatni izpit, za katerega je bil prav tako organiziran tečaj.

Vsa osnovna sredstva v podjetju vodi poseben oddelek mehanizacije. Odkar podjetje obstaja, je bilo v oddelku mehanizacije izvršenih več ukrepov, da bi izboljšali delo in ustvarili tesnejšo povezavo z gradbeno operativo.

Po najnovejši organizaciji se ta oddelek deli v dve veji, in to v evidenco osnovnih sredstev in težko mehanizacijo. »Evidenca« knjiži osnovna sredstva, izstavlja fakture in obremenilne note za najemnino osnovnih sredstev, registrira nove dobave in stroške popravi ter evidentira vse premike. Vodi tudi evidenco sredstev skupne porabe. Vršil letne odpise, inventuro itd.

»Težka mehanizacija« se bavi z zaposlitvijo težkih strojev, evidenco stroškov in dohodkov teh strojev ter s porabo goriva in maziva. Poleg tega sestavlja plane investicijskih nabav.

To bi bila glavna dela oddelka mehanizacije. V bodoče nameravamo ustanoviti ekonomsko enoto težke mehanizacije. Njena oblika za zdaj še ni določena, upam pa, da bo njen sestav tak, da bo vsak posameznik zainteresiran za skupno delo in uspeh.